

BOLLETÍ DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

CONFRARIES RELIGIUSES EN MALLORCA *

ANYS 1478-84

XVII

ORDINACIONS

DE LA CONFRARIA DE LA SACRATISSIMA
VERGE, PARROQUIA DE VALLDEMOSA

(10 setembre 1483)

*Vide «Bolletí», anys 1930-31, tom XXIII,
pàg. 246.*

XVIII

ORDINACIONS

DE LA CONFRARIA DE LA VISITACIO
DE NOSTRA DONA, PARROQUIA DE
PETRA

(23 juny 1484)

Innomine Domini Amen: per hoc presens publicum instrumentum Cumctis sit Notum Quod Anno anatiuitate Domini MCCCClxxxiiij, die vero Mercurii vicesima tertia mensis junii, Reuerendissimo in Cristo patre et domino domino Didaco, diuina miseratione Maioricensi Episcopo, illustrissimi et serenissimi domini Regis Cancellario et consiliario, intus sui Episcopalem palatium presentiaiter existente, Aduene-

runt et comparuerunt Egregii et magnifici viri domini Petrus Gual, legum doctor, Archidiaconus et Canonicus Maioricensis, Rectorque ecclesie parrochialis de Petra, diocesis Maioricensis, et Charolus des Bach, domicellus, et presentarunt paternitati sue ac legi et intimari requisierunt et fecerunt per Julianum Figueres, notarium et scribam Curie, Capitula tenoris sequentis:

Ihs.

En lo nom de nostro senyor Deu Ihesucrist sia e dela sacretissima verga medona santa Maria mara sue. Aquests son los Capítols ordonats per los Magnífichs misser Pere Gual, Ardiacha e canonga dele seu de Malorques e rector dele asglesia parroquial de Petra, e Carles dez Bach, donzel, per la confraria noua en la dite asglesia de Petra introduide ahonor e gloria de nostro senyor Deu e dele sue sacratissima mara, la qual prenen los Confreres e confrareesses per lur especial advocade e petrona, elegint vna deles sues festas qui en lany se fan, co es la festa dele visitacio quant la dita sacratissima verga Maria, prenyade del fill de Deu eternal, ana en la Ciutat de Juda avisitar la sua santa Cusina germana santa Elisabet, muller de Zacharias, sacerdot, prenyade de aquell precursor profeta e mes de propheta mossen sent Johan batista, la qual es a dos de juliol. E per quant en aquest regna no es colta, es alegit e concordat festiuar e Celebrar dita festa lo diumenga vinent; la qual confraria fonc comensade lo diumenga de caritat que aviem vint e sinch de abril M CCCCLxxxiiij.

Primerament fonc ordonat que en dita con-

* V. BOLLETÍ NÚMS 622-623, 624 625, 626, 627 628, 629 i 630-631.

fraria fosen resebuts per confreres e confreres-
ses tots aquells e aquelles qui en dita confraria
volran entrar, de qual seuol grau, condicio
o astament sian, axi ecclesiastichs com secu-
lars, axi dela parroquia com fora la parroquia,
dexant a conegude de lur consiensa lo que vol-
ran pegar, axi de entrade co[m] per cade disapta.

Mes fonsc ordonat lo que hauran promes
donar tots anys o tots disaptas seran tinguts
pagar en aquesta manera, de quatra en quatre
mesos la terça part dele cosa promesa.

Mes fonsc ordonat que lo senyor dela casa,
e si no ni haura la dona, pach, e pagant aquells
sien rebuts pera confreres fills e filles e tota lur
familia, es entes Catius e Catives e no homens
ni dones logats. Empero que no pusquen pagar
meyns de dos diners tots disaptas.

Mes fonsc ordonat que si en dita Casa haura
fills ne filles Casats ne casades, que los fills ho
filles, los que Casats seran, aien pegar daltre
part a conegude de lur consiensa, si donchs lo
para e mare no pagauen quatra diners tots di-
sa[ptes], e paguant sien hauts tots per confreres.

Mes fonsc ordonat, per declaracio del demunt
dit capitol, los homens . . . . .
tat e qui familia no tenan, no sien entesos en
la forsa que demunt es fe[ta] . . . . .
dos diners tots disaptas, aquests tals qui familia
no tindran e de pochhs bens seran, paguan se-
gons lur consiensa los aconselara; enpero no
hi sien entessos los fills e filles casats los quals
ayan e sien tinguts daltre part pegar axi com
demunt es expresat, la conexensa de aquests
sia remesa al demunt dit magnífich mossen Car-
les dez Bach.

Mes fonsc ordonat que perquant es ordonat
quela festa dele visitacio de nostra dona, la
qual es a dos dies del mes de juliol, sia festiade
lo diumenga següent, que lo diluns apres sien
comensats los set goigs dele Verge Maria e
prosequints per set dies continuus, los quals se
acabaran laltre diumenga, e tots aquells e aque-
lles qui confreres seran, per cascun die que
seran presents en la dita celebracio dells goigs,
lo Reuerendissimo Senyor bisbe los dona quo-
rante dies de perdo; los quals set goigs se cele-
braran per tots los confreres, axi vius com morts.

Mes fonsc ordonat que lo sendema dela festa
dela assumpcio de nostra dona, qui es axv de
agost, se comensen a celebrar altres set goigs,
los quals se celebran per set dies continuus per
tots los demunt dits confreres e confreresses,
axi vius com morts, e ala celebracio dels quals

tots los confreres e confreresses qui presents hi
seran gonyaran quaranta dies de perdo ator-
guats p[er] [lo] Reuerendissimo Senyor Bisbe.

Mes fonsc ordonat que lo sendema dele Na-
tiuitat de nostra dona, qui es avij de setembre,
sien comensats de celebrar los set goigs per set
dies continuus, sien celebrats per tots los con-
freres e confreresses vius e morts, e tots los
confreres e confreresses qui presents hi seran
guonyaran quoranta dies de perdo atorguats
per lo Reuerendissimo senyor bisbe.

Mes fonsc ordonat que lo sendema dela pu-
rificacio de nostra dona, qui es a dos de febrer,
sien comensats los set goigs e per set dies con-
tinuus, celebrats per tots [los] confreres axi vius
com morts, e tots los confreres e confreresses
qui presents hi seran guonyaran quoranta dies
de perdo atorguats per lo Reuerendissimo sen-
yor bisbe.

Mes fonsc ordonat que lo sendema dela
anunciacio de nostra dona, qui es axxv de
marts, sien comensats los set guoigs de nostra
dona e per set dies continuus, celebrats per tots
los confreres e confreresses axi vius com morts,
e tots los confreres e confreresses qui presents
hi seran guonyaran xxxx dies de perdo ator-
gats per lo Reuerendissimo Senyor Bisbe.

Mes fonsc ordonat que acabat los set goigs
quis comensaran lo sendema dela solemnitat
dela visitacio, lo sendema sia celebrat hun ani-
uersari general per les [animes] de tots los con-
freres e confreresses defunts, e quant faran la
absolucio [hun confrare]? age atanir hun dells
quatra siris blanchs en la ma enses, e... [con-
freres] pus entichs que si atrobaren agen a
tanir los dos siris grossos dells combreguas en-
sesos, e feta la dita absolucio sia donat a cascun
preuera qui hi seran presents dotzan diners
dells diners comuns dela dita confraria. E axi
matex a cascun acabament dells set goigs dells
altres solemnitats e festas sia celebrat lo dit
Aniuersari en la dita forma, e sia donade als
dits preuaires confreres la dita distribucio, e si
ni avia daltres preuaires qui confreres no fossen
nols sia donat res.

Mes fonsc ordonat que cascuna setmana, lo
dimecres, sia celebrade vne misse en lo altar de
nostra dona, fins que lo altar dela dita visitacio
sia fet, la qual se age apegar dells diners com-
uns dela confraria, la qual misse se age a dir
deil ofici de la visitacio, e tots los confreres e
confreresses qui hi seran guoyaran xxxx
dies de perdo atorgats per lo Reuerendissimo

senyor bisbe, En les quals misses los preuares qui aquelles diran pregan per los confreres e confrasses, axi vius com morts, la qual missa se age a dir a primera de jorn ans que la jent vage a feyna, ab seyal de nou betellades, comensant dita missa o misses al darer toch delles ditas nou betellades.

Mes fonsc ordonat quant algun confrara o confrasesa pesara de aquesta vida, lo sendema que sera sotarat sia celebrade vna misse per anima dell dit confrara o confrasses, la qual misse sia celebrade de requiem, e acabade dita misse lo preuare vage absolre demunt la fose del dit defunt, e sian li peguats dells diners comuns dela dita confraria xiiij diners.

Mes fonsc ordonat que los restants sinch guoigs dela gloriosissima Verga Maria, so es natiuitat, ephifania, resurechcio, assumpcio, penthecostes, lo sendema deles tres festas o festa sia dita vne misse quantade en lo altar dela sacretissima verga, per los confreres, axi vius com morts, ab diacha e sots diacha, e aquesta mise sia celebrade del ofici dela visitacio, e sian partides entre los dits preuares confreres per taule vn apres laltre; e tots los confreres e confrereses qui presents hi seran en la dita celebracio guoyaran xxxx dies de perdo Atorgats per lo Reuerendissimo senyor bisbe.

Mes fonsc ordonat que les dos restants festas dela sagrade Verga [Maria], so es Concepcio e expachtacio, lo sendema delles ditas fes[tes sia dita] vne misse quantade en la forma demunt dita, e tots los con[freres e con]frasses qui presents hi seran guoyaran xxxx dies de perdo atorg[ats per lo Reuerendissimo] senyor Bisbe.

Mes fonsc ordonat que sian fets dos siris blanchs de pes de set o vuyt lliures cascan, los quals siris serueschan a compenyar lo sant segrat cos de Ihesu Crist quant sera aportat a algun confrara o confrasesa malalt, e que los dits dos siris agen esser aportats per los dos pus entichs confreres qui si trobaran, los quals siris sian posats en huna caxa dins la esglesia, e la clau o claus tinguen dos confreres pus entichs qui estiguen en la ville, per obs dells dits combregars e no per altre; E que tots los confreres e confrasses qui en la ville se trobaran agen e sien tinguts de acompenyar lo cos precios de l'iesucrist, e tots aquells qui o lferan, vltra los grans perdons qui hi son, guoyaran xxxx dies de perdo atorgats per lo Reuerendissimo senyor bisbe.

Mes fonsc ordonat quant algun confrara o

confrasesa pesara de aquesta vide, que en continent per lo vicari de la asglesia sia fet denunciar aso de vne campaneta, e si algun confrara pobre volra fer la dita denunciacio o crida que ell la age aler, si no que la fasse fer al coredor dela villa, per tots los cantons dela dita ville, e per la dita crida li sian donats xij diners per cascuna vegade dells diners dela caxa de dita confraria.

Mes fonsc ordonat que al sotarat de qual sevulla confrare o confrassesa tots los confreres e confrasseses sian tinguts de compenyar lo cos ale sepultura, e sian tinguts dir per anima de aquell confrare o confrassesa sinch pater nosters e set ave marias; los sinch pater nosters per rauerensia delles sinch plagues [sic] de Ihesu Crist eles set ave marias per rauerensia dells set goigs dela verga Maria; e tots aquells e aquelles qui los dits cors acompenyaran e dita oracio diran guoyaran xxxx dies de perdo atorguats perlo Reuerendissimo seyor bisbe.

Mes fonsc ordonat quant aportaran tal cos de confrare o confrasesa ale sepultura, que quatre confreres aguen aportar lo dit cos, dos alcap e dos als peus, portant cascan vn siri de sere blanca de pes de vne liura en la ma e enses, los quals siris se agen apegar dells diners comuns [dela] dita confraria, e los dits siris tinguen en comande los dos confreres . . . los dos siris de combregar dins enla dite caxa, e per altre no sereschan.

Mes fonsc ordonat que a cascuna delles vigíllies delles festas demunt ditas, so es dela visitacio, assumpcio, natiuitat, purificacio e dela anunciacio, cascan confrara e confrasesa sia tingut dir sinch pater nosters e set ave marias per tots los confreres e confrasseses, axi vius com defunts, Empero que lo diumenga auans delles ditas festas lo vicari o age denunciar en la trona, axi dells pater nosters com ave marias com dells set goigs quis comensaran lo sendema delles ditas festas e les perdons en aquelles atorgats.

Mes fonsc ordonat que axi com los confreres e confrasseses laychs, quant algun confrara o confrasesa mor, son tinguts dir per anima de aquell sinch pater nosters e set ave marias, los confreres preuares sien tinguts dir vn ofici de morts de nou lisons; E axi matex sien tinguts dir hun ofici de morts de viii^o licons cascuna vigília delles ditas festiuitats, per animas dells confreres e confrasseses pesats de aquesta vide.

Mes fonsc ordonat que los goigs quis celebraran se agen a celebrar per los preuares

confreres qui en dita asglesia seran, distribuïdors per aguals parts entre ells per lo magnífich mossen Carles dez Bach.

Mes fonsc ordonat que les mises quis diran totas setmanes per la dita confraria, se agen adir o selebrar per los preuares confreres dela dita ville, les quals les agen adir cascun hun mes. E si en lo dit mes mora algun confrare o confrarese, aquella misse age esser dita per aquell preuera de qui sera la mesade, o aquell le age acomanar, si no le pora dir, en aquell preuera qui be li vindra.

Mes fonsc ordonat que dells diners comuns dela dita confraria per caritat sian donats al preuera qui dira la mise o misses dela natiuitat de nostro senyor, ephifania, resurechcio, asumpcio, penthecostes, concepcio e expectacio de nostra dona xvij diners, diacha xij diners, si preueras seran [sic], si preuaras no seran vj diners per cascun. E si mes preueres hi avia qui confreres fosen en la dita celebracio, acascun de aquells qui presents seran, ajudant enpero en lo cor, los sien donats sisen denar.

Mes fonsc ordonat que dells diners comuns dela dita caxa o confraria sien donats trenta solls al frara o capella qui fara lo sermo lo die dela festa demunt presa e alegide de visitacio, xxij solls per ell e vuyt solls acompliment de xxx solls serueschan per lo loger dela bistia, preg[uant] aquell que lo sendema en la ville o junt en la ciutat digue . . . misse de requiem per les animes de tots los confreres e conf[riaresses] defunts, pregant per le vide dells vius.

Mes fonsc ordonat per lo Reuerendissimo Senyor bisbe per lo [sic] oferta feta per lo magnífich mossen Carles dez Bach, qui per lo seruisi de nostro senyor Deu e dela sue sacretissima mare vol de bona voluntat pendre carech de regir e aministrar la desus dita confraria, dona al desus dit Carles dez Bach xxxx dies de perdo, e vol axi matex sia aculit en tots los perdons desus adonats, encare que sia absent.

Mes fonsc ordonat que si lo desus dit mossen Carles dez Bach se volria desexir de tal ad ministracio, que en tal cas per lo magnífich rector dela dita asglesia ab consel de hun o de dos o de tots los homens de condicio los quals heretats stan en la dita parroquia de Petra, es entes en pero los qui case hi tindran e en aquella habitacio faran e confreres seran e no altres, sia abilitat hun sach de tots los confreres bons homens, justa lur consiensa, e de aquell sach

sien trets tres hobre, e de aquells tres lo qui primer axira qui sapia legir e ascriura sia clauari e administrador delles monedes dela dita confraria.

Mes es astat ordonat que lo clauari e obres lo dia que seran trests o quells sera denunciast prestan segrament e homenatge en poder del batle dela ville de be e leyalment ragir e en ministrar dita confraria, ahonor e gloria de nostre senyor Deu e dela sue sacretissima mare, a tota vtilitat e augment dela asglesia.

Mes fonsc ordonat que lo dit clauari sia tingut donar fermanses de Cent lliures bones e sofisticants a conegude dels dits magnífichs misser Pere Gual, Ardiacha e rector dela asglesia de Petra, o dequalseuulla altre rector succehint enla dite Rectoria, e del dit mossen Carles dez Bach.

Mes fonsc ordonat que pasat lany dela sue administracio sie tingut donar compte de tot lo que rebut o donat haura, dins vuyt dies, en poder dells dits rector o mossen Carles dez Bach o del Reuerendissimo Senyor bisbe, si aquells volra veura,

Mes fonsc ordonat qui donat dit compte, si en nigure cose era condempnat, dins vuyt dies aquelle quantitat o quantitats age e sie tingut de jurar en poder del clauari elegit, ell e les fermanses [en]aso [se o]bligen, es entes empero que los dits clauari e obres . . . [m]udats tots anys lo sendema dela dita festa de visitacio o lo . . . apres seguent.

Mes fonsc ordonat que si nigure disensio o discordia era en los preueras confreres, sobre la intrepatacio e declaracio dells desus dits capitols, en tal cas vol e mana lo Reuerendissimo Senyor bisbe la intrepatacio e declaracio de aquels agen affer los magnífichs rector e Carles dez Bach.

Mes fonsc ordonat que si los desus dits clauari e obres volran fer festa lo dia de visitacio o diumenga apres ne core oqua, no pusquen despendre mes de hun ducat als sonadors, e per oquas e polls deu solls, e prouisio dells dits sonadors vuyt solls, qui tot aso pren sume en diners, de ij lliures x sous.

Me fonsc ordonat que lo dit clauari e obres sian tinguts comprar dues lliures de candelles blanques, les quals sien partides per tots los confreres e confreresses quis trobaran en la ensessa dela salue regina, la qual se hage adir sollempnement la nit ques fara la dita festiuitat. Reseruant que si en esdeuenidor appara al dit

Reuerendissimo Senyor bisbe corregir, reuocar, anedir en los dits capitols la sua Reuerendissima Senyoria ho puxa fer.

Quaquidem suplicatione et Capitulis presentatis, lectisque et intimatis, confestim prefatus Reuerendissimus dominus Episcopus, tenore illorum audito, mandauit illa inactis Curie continuari; et cum hiis Atendent. ad tenorem dicte suplicationis et Capitulorum ipsa Capitula, tanquam licita et salubria, laudauit, aprobauit, ratificauit et confirmauit. Necnon ad suplicationem predictorum Egregii et magnifici Petri Gual et Charoli dez Bach, domicelli, vniuersis et singulis confratribus, presentibus et futuris, et aliis Christi fidelibus vere penitentibus et confessis, qui contenta indictis capitulis adimpleuerint et qui celebrationi dictarum missarum et septem gaudiorum interfuerint, et invigiliis dictarum festiuitat[um] et in aliis diebus dictam ecclesiam et Capellam visita[uerint] de uote aprimis uesperis vsque ad secundas uesperas in[clusiue] visitauerint ⁽¹⁾, suasque pias elemosinas circa orna[mentum] dicte ecclesie et Capelle duxerint largiendas et fien[das] de omnipotentis Dei missericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum auctoritate confissi Quadraginta dies de iniunctis eis penitentiis per gratiam Sancti Spiritus missericorditer indomino relexauit presentibus, perpetuis temporibus duraturis.

(ARX. EPISC. DE MALL. — *Llib. Colacions de 1480-84, sens foliar*)

XIX

UN CALZE, PROPI DE LA CONFRARIA DELS PELLISERS, SE DONA EN COMANDA O CUSTODIA AL MONESTIR DEL SANT ESPERIT, EN CIUTAT

(18 agost 1484)

Pro Confratria pellucie Sancti Spiritus.

Anno anatiuitate Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, die vero martis decima octaua mensis Augusti, Reuerendissimus in Christo pater et dominus dominus Didacus, diuina miseratione Maioricensis Episcopus, illus-

trissimi et serenissimi domini Aragonum Regis cancellarius et consiliarius, in presentia mei notarii publici et venerabilis Martini Venson, domicelli, et Rafaelis Bacer, clerici . . . . . testium ad hec vocatorum, de voluntate omnium confratrum confratrie pelluxariorum in ecclesia Monasterii Sancti Spiritus . . . . . tradidit venerabili fratri Joani Moll, ministro dicti monasterii Santi Spiritus, vnum calicem cum patena argenti deauratis et cum armis dicte confratrie, ut illum teneat incomendam et custodiam pro dictis confratribus, et totiens quotiens ipsi confratres ipsum calicem cum patena voluerint illico teneatur eis restituere, omni dilatione posposita et remota. Qui quidem frater Joanes dictum calicem cum patena aposse et manibus ipsius Reuerendissimi Episcopi accepit promisitque illum tenere incomendam et custodire pro dictis confratribus, et totiens quotiens fuerit requisitus restituere ipsum cum patena dictis confratribus, omni dilatione post posita et remota; obligauit omnia bona sua et dicti monasterii, presentia et futura, promisit pro premisis jus facere in presenti Curia, presentibus testibus antedictis.

(ARX. EPISC. DE MALL. — *Llib. Colacions de 1480 a 84, sens foliar*).

A P E N D I X

Com a compresos en el periode de 1478-84, al qual pertanyen les precedents ordinacions de confraries religioses, creim que per son interès han de figurar en l'aplec d'elles, si bé com apèndix, els dos documents que segueixen sobre modificació d'un capítol de les ordenances de la confraria de Nostra Dona de Gràcia, en ciutat, i de sa quasi immediata derogació. Ambdós se troben en el Llibre de Suplicacions de 1461-85 de l'Arxiu Històric de Mallorca.

I

(28 abril 1481)

Nouerint vniuersi Quod anno anatiuitate Domini M^o CCCC^o lxxxj^o, die videlicet sabbati xxviiij mensis Aprilis, Coram Magnifico domino locumtenenti generali Regni Maioricarum seu verius in eius personam coram honorabili Thome Armadans, legum doctore, locumtenenti Magnifici assessoris dicti domini locumtenentis

(1) Sobre aquesta paraula.

generalis, Comparuerunt venerabiles Paulus Roger, Gabriel Plegamans, Johannes Vallsecha et Ludouicus Vives, mercatores Maioricarum, suprapositi confratrie beate Marie de Gratia ciuitatis Maioricarum, et obtulerunt et Reuerenter presentarunt eidem domino locumtenenti predicti magnifici assessoris et eidem legi et intimari instarunt et fecerunt supplicationem et alia que secuntur:

Senyor molt spetable:

Les coses ques fan afi de be no deuen esser posades ambregues ne duptoses per co que de aquelles no insurtesquen zizanies ne males voluntats entre aquells qui se han regir e governar per aquelles, hon com enlo temps passat sia stat ordonat per los sobreposats ensemps ab tot lo consell general dela confraria dela gloriosa verge Maria de Gracia per stirpar e remoure tota occasio e manera e discensio, contrauersia e discordia la qual se posques seguir entre aquells sobreposats qui en sdeuenidor se elegirien e per temps serien de qualseuol natura, condicio o stament sien fossen collocats e agraduats en aquesta manera, co es que lo pus antix e de mes dies vaia e segua primer de tots los altres e aixi per grau de tots los altres sobreposats fins al manor de dies e com enlos capitols dela dita confraria haga altre capitol contenenent que si alguna cosa necessaria se sdeuenia esser ordonada per reho de algun dupte qui insurgis dels dits capitols o per altra reho ⁽¹⁾ tal dupte es remes interpretar al veus portant de governador del present Regne segons en aquells se pot veure, hon com lo que es disposat per lo dit capitol que lo sobreposat pus vell proceheixca als altres e enla dita confraria haga de molta manera de gent honrada co es mercades e altres viuents honorosament eno exercint ofici algu e seria cosa ab surda que procehis hu que seria de menor condicio dels altres, los sobreposats e promens dela dita confraria han ordonat lo capitol dauall scrit corregint o interpretant o en declarant mils communtant lo damunt dit capitol suplicant vos placia aquell decretar.

Item han ordonat que deaquí auant lo sobreposat qui sera pus vell procehesca los altres, si tots seran de vna condicio o stament, empero si de moltes condicions o staments ni haura, segons la condicio de aquell o aquells proce-

hesquen los altres qui seran de menor condicio o grau o stament encara que sien pus vells, car la honor ha esser feta segons la condicio e stat e grau dela persona, e axi vagen per grau segons lo stament o condicio de que seran e no segons la antiquitat sino en son grau e condicio; e axi mateix sia antes dels sobreposats dela almoyna e de tots altres administrados e regents ofici dela dita confraria, car tal seny deuia hauer lo precedent e damunt mencionat capitol, e si algu comoura ara o per temps sdeuenidor de voler rompre o nullar en tot o en part lo present capitol caygua aquell tal o tals per cascu o cascuna vegada en pena xxv lliures irremissibles aplicadores al fiscx del Senyor Rey. Armadans.

Quibus oblatis et presentatis, lectisque et intimatis, predictus dominus locumtenens dicti magnifici assessoris in presentia et vice et nomine dicti Spectabilis domini locumtenentis generalis, attento et considerato quod dictum capitulum est iustum et rationi consonum, iniet super eodem capitulo se in fine illius subscribendo dicti domini locumtenentis generalis interposuit auctoritatem pariterque decretum.

(Arx. Gen. Hist. de Mall.—*Llib. Supplications* de 1461-85, fol. 83).

II

(9 octubre 1481)

Que lo Sobreposat pus vell dela confraria dela Verge Maria de Gracia precehesca los altres, e axi dels altres officis.

Nouerint Vniuersi Quod anno anatinitate Domini M^oCCCC^olxxx primo, die videlicet martis Nona mensis octobris Coram Spectabili et Magnifico domino Petro de Sancto Johanne, Milite, locumtenenti generali Serenissimi domini nostri Aragonum Regis et Gubernatore in Regno Maioricarum seu verius coram honorabile Ferrario Berardi, legum doctore, eius assessore, Comparuerunt discreti Petrus Boga, Leonardus Lunes et Gabriel Rauell, tres ex suprapositis Collegii siue confratrie Beate Marie de Gratia Ciuitatis Maioricarum, et eidem, presente et interueniente me Johanne Forques, notario publico Maioricarum et vno ex scribis Curie Ciuilis Gubernationis Maioricarum ad hec vocato, Obtulerunt et Reuerenter eidem presen-

(1) *de a'gun dupte qui insurgis dels dits capitols o per altra reho* está repetit indegudament en l'original.

tarunt et per me dictum notarium Legi et intimari Requisiuerunt et fecerunt hec que sequuntur:

Senyor molt spectable:

Com enlany present enlo mes de Abril per instancia de alguns sobreposats dela confraria de nostre dona de Gracia fos stat fet hun Capítol enlo libre dela confraria contenint en effecta que enles precedencias e honors dels sobre posats fos ates sol ala condicio o stament eno ale edat dels sobre possats, lo qual capítol jatsia fos contrari als saludables capítols fets per la dita confraria e ab auctoritat del spectable loctinent e sotascrit del magnífich misser Berard sots disapte ados del mes de octubre any Mil CCCC lxxij lo qual ala pratcha eren justs e rehonables, mes que es pus fort aquest nouell Capítol es causa de discordia e total ruyna dela dita confraria, Ediscordant al dret comu que ordona la senectut sie venerada; Pertant tengut consell endita confraria per los honorables en Galceran Bonnin, corredor, Pere Bogan corredor de lauant, Leonart Llunes, paller; emestre Gabriel Reuell, sastre, sobre posats de nou elegits e ab consell dels promens e de mes deles dues parts dela confraria, hauent sguart a la conseruacio e pacificacio dela dita casa de nostra dona de Gracia e ala voluntat caritatiua dels confreres, per la potestat a ells atorgada ab tot lo consell congregat en la forma acustumada reuocar lo dit Capítol fet vltimadament e reformen los dits capítols fets en lany satanta tres; e per maior validitat deles ditas cosas Suplican per vostra spectabilitat sie autenticada dita determinacio e presten vostre decret axi com dits sobreposats benignament suplican.

Es lo capítol que aells par just e deu esser aprobat del tenor seguent.

altissimus etc.

Com en cascun collegi maiorment aprobat etc per lo superior sie molt necessari trectar e procurar e encara obtenir totes aquelles cosas qui son vistes esser saludables e redundar en beniffici de pau e concordia entre los singulars de aquella comunitat, per tant los sobreposats ensemps ab lo consell general dela confraria dela gloriosissima verge Maria de Gracia, volents extirpar e remoura tota occasio e manera de discencio e contreuersia e discordia la qual se poria facilment seguir entre los sobre possats e altres regents e exercins administracions e altres officis dela dita confraria, ajustant als precedents capítols e ordinacions statuexen

e ordonen que los sobre posats qui en esdeuenidor se elegiran e pertemps sera[n] de qual se vol natura, condicio o stament sien collocats e agreduats enla manera subseguent, Ço es que lo pus antich e de mes dies vaja esega primer de tots los altres, e per semblant sia ordonat entots los altres sobre possats fins al manor de dies, elos pus entichs e maiors de dies prechesquen tostemps als altres pus jouens emanors en dies, E semblantment sie obseruat en los administradors dela almoyna e altres oficials dela dita confraria, romanents empero tots los precedents capítols en les altres cosas en llur forsa e vigor exceptada la present agraduacio. Johannes Berardi.

Lo capítol lo qual nouament es stat fet per lo qual se spere seguir scandills e inconuenients enla dita confraria es del tenor seguent:

Inserit més envera en la pàgina anterior.

Quibus omnibus et singulis supra dictis oblatis et presentatis, lectisque et intimatis, predictus honorabilis dominus assessor in persona dicti spectabilis domini locumtenentis generalis premissorum omnium tenore audito, attento et considerato quod dictum Capitulum vltimate factum et de supra exhibitum signatum manu dicti honorabilis Thome Armadans ffactum et ordinatum fuit non ex determinatione seu consilio confratrum dicte confratrie sed solum per supra positos illius qui tunc erant, et Reuocatio petitur per suprapositos qui nunc sunt precedenti determinationem [sic] et consilio dictorum confratrum, considerato etiam quod per dictum capitulum et per ea que in eo continentur de facili possent sequitur suprapositos et confratres dicte Confratrie varie dessentiones, discordie et controuersie ex quibus ipsa confratria ad totalem deueniret ruynam, quas dictus magnificus dominus locumtenens omnino extirpare cupiens, his et aliis attentis, cum iuste postulantibus non sit denegandus assensus, Reuocauit, cassauit et annullauit ac pro cassis amodo reuocauit et nullis haberi voluit, prouidit et mandauit capitulum predictum et omnia et singula in eodem contenta, et quia per capitulum de supra productum signatum manu dicti honorabilis Johannis Berardi editum et ordinatum sub die secunda octobris M^o CCCC^o lxxij^o est prouisum quieti et pacificationi sed etiam conseruationi dicte confratrie, idem spectabilis dominus locumtenens in eius personam honorabilis eius assessor confirmauit, aprobauit, ratificauit ac totis suis viribus roboraui dictum capitulum signatum manu dicti

honorabilis Johannis Bernardi et que in eo continetur, interponendo, si et quatenus opus sit in et super his, suam seu verius dicti domini locumtenentis auctoritatem pariterque decretum, mandans illud juxta sui seriem et tenorem ad hunguem teneri et seruari sub pena vigintiquinque librarum, cuius medietas fisco et altera me-

dietas confratrie predicte applicetur. Fferrarius Berardi.

(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Llib. Supplications* de 1461-85, fol 113).

(Continuarà)

P. A. SANXO.

PAPELES REFERENTES A LAS BALEARES

QUE SE CONSERVAN EN EL MUSEO BRITANICO

(Conclusión)

Add. 28.356. — *Correspondencia de Felipe II con Don Juan de Austria y el Duque de Sessa* (1572-78).

56. «Relación de las personas y municiones y otras cosas que se an proveído a las islas de Cerdeña, Mallorca, Ibiza y Menorca», f. 121.

Add. 28.357. — *Cartas originales, minutas y otras notas de Felipe II.* (1557-81).

225 «Sobrecédula de Su Magestad a Don Antonio Doms, lugar theniente de Su Magestad en Mallorca, para que favorezca las cosas del Santo Officio en aquella ysla, y preste y haga prestar al Regente y Jurados el juramento canónico acostumbrado; Elvas, 27 de.... 1581»; f. 577.

Add. 28.262. — «Villetes (sic) del Secretario Antonio Perez a Su Magestad del Rey Don Philippe 2.º nro. Sr. Respondidos de su Real mano desde el año de 1566 hasta el de 1574 y 75», conteniendo cartas hológrafas e informes y notas del Secretario Antonio Perez entre el 27 de Mayo de 1566 y el 15 de Agosto 1578, con las respuestas hológrafas del Rey al margen

281. D. Antonio Perez a Felipe II; sin fecha, anunciando la llegada de despachos y negocios a ser tratados en el Consejo, con el decreto hológrafo del Rey al margen, y un memorandum de Perez que empieza: «Lo de Mallorca», f. 474.

Slo. 2.497. — *Tractatus Varii Medici et*

Historici; contiene papeles relativos al reinado de Felipe IV (1627-41).

7. «El Capitan Juan Hansen, natural de la Imperial ciudad de Lubec, que con 17 marineros unos assí mismo naturales de Lubec, Hamburgo y otras ciudades ansiáticas, y sus camaradas, vasallos del Emperador; representan que habiendo sido pressos por aquel grande y famoso arraez, Tanaco, y llevándolos de Salé a Argel tuvieron modo de sorprender al Cosario y su gente, y alzarse con el barco que condujeron a Menorca; piden se les haga merced. Púsose su memorial en manos de Martín de Arostegui, uno de los secretarios de Felipe II. 14 Julio 1627, fol. 224.

Add. 28.382. — *Documentos del Consejo de Aragón Vol. I.* Enero a Octubre 1587 y conteniendo consultas originales de mano del Rey ó de su Secretario Vazquez.

26 «Sobre la plaça ordinaria que ha vacado en Mallorca, por muerte del Capitan Salzedo;» 5 marzo 1587, fol. 37.

50. «Sobre lo que supplican los religiosos de San Francisco de Paula de Mallorca, a 7 de marzo» San Lorenzo, 19 marzo 1587, fol. 68.

103. «Sobre el derecho que pretende tener el Virrey de Mallorca al tercio del dinero que yva en una nave que se ocupó en Mallorca» f. 134.

135. «Sobre el particular de Guillen

March, vezino de Mallorca, a 20 de abril», El Pardo 4 agosto 1587, fol. 174

169. «Sobre lo que supplica el Doctor Hugo Berard, procurador real de Mallorca a 19 de julio». El Pardo, 4 agosto 1587 f. 209.

Add. 28,383.—«*Relaciones de Consultas resueltas de la Corona de Aragón con sus correspondientes decretos de puño y letra de Su Magestad*», Vol. II.

16. «Sobre la provisión de la gobernación de la isla de Menorca, que vaca por muerte de Miguel de Pachi (*sic*), y tiene de salario 600 ducados al año; a 29 de noviembre»; El Pardo, 2 Diciembre 1587, fol. 16.

108. «Sobre el particular de Diego de Aranda, veedor y contador de la fortificación del Reyno de Mallorca, en 15 de mayo». San Lorenzo, 5 junio 1588; fol. 142.

109. «Sobre el particular del Doctor Pr[esidente] de la Audiencia de Mallorca, en 12 de mayo». San Lorenzo 5 junio 1588, fol. 143

110 «Sobre el de Hernando Villaruel (*sic*) y de Cansoles, natural del reino de Mallorca, en 12 de mayo» San Lorenzo, 5 Junio, 1588; fol. 144.

130. «Sobre el particular del Dr. Gerónimo Sampere, abogado fiscal y patrimonial del Reyno de Mallorca, en 23 de Junio de 1588» fol. 170.

134. «Sobre la fortificación de la casa y montaña de Nuestra Señora del Toro, de Menorca» San Lorenzo, 16 julio 1588—f. 174.

146. «Sobre el particular de Hernando de Causoles (*sic*, Cansoles?), alguacil Real de Mallorca, en 6 de Julio» San Lorenzo, 10 septiembre 1588; f. 193.

172. «Sobre la recompensa que pide el Canciller de Mallorca de los 100 ducados de pensión que se le señalaron sobre aquel obispado» Madrid, 30 Diciembre; 1587 f. 223.

184. «Sobre la provisión de la plaza que vaca en Mallorca por don Gerónimo de Sossa, proveído al gobierno de Menorca, a 30 de noviembre de 1588». Madrid, 3 enero 1589. fol. 238

187. «Sobre el desembargo de una nave que pide el Regente [de] la Lugartenencia de Mallorca, para que pueda pro-

veer aquel reyno de trigo, por la extrema necesidad dél, a 16 de Noviembre de 1588». Madrid, 3 enero 1589, f. 241.

Add. 28,435.—«*Papeles relativos a Flandes*.

19. «Aragón. Forma como Su Magestad scriue a sus oficiales, perlados (*sic*) y universidades de sus Reinos de Aragón, Valencia, principado de Cathaluña, Reynos de Cerdeña y Mallorca, ynsulas adyacentes, &.^a», f. 90 b.

Add. 28,403.—«*Correspondencia con el Embajador de Roma* Vol. I. [Don Luis de Requesens y Zuñiga] 6 julio a 12 diciembre 1567.

44. El Rey al Embajador «sobre los obispados de Huesca, Caller (Cagliari) y Mallorca». Aranjuez 30 noviembre 1567, anotado por el Protonotario de Aragón. f. 186.

Add. 28,404.—«*Correspondencia con el Embajador en Roma*. Vol. II. 1560

3. «Papel del Obispo de Mallorca [Diego de Arnedo] sobre varias pretensiones de la Corte de Roma»; Madrid 24 marzo 1566; f. 8.

Add 28,405.—«*Cartas de Don Juan de Çuñiga, Embajador en Roma* Vol. I. enero—mayo 1570.

24. «Otra (carta) de la misma fecha (18 enero 1570,) en mano del Secretario Miguel Gort (*sic*); sobre el compromiso del Obispo y Cabildo de Mallorca»; f. 46.

62. «Al mismo en manos del Secretario Cirisa (*sic*): sobre el Inquisidor de Mallorca»; 25 febrero 1570—f. 117

198. «Al mismo (Su Magestad) en manos del Secretario Çurita, el mismo día 29: sobre los Inquisidores de Mallorca» - f. 361.

Add. 28,703.—«*Cartas del Embaxador don Juan de Çuñiga al Cardenal en diversos particulares*» (Roma n.º 67)

38. «El Embaxador Don Juan de Çuñiga; a XIII de março; (1569) dice que recibió la carta de V. S.^a Illustrisima de 14 de Henero,—canonicato de Mallorca, etc. f. 86

57. «El mismo, a últimos de Hebrero

1570; . . que el Cardenal Pacheco acabó de concertar el negocio del Dr. Thomas, y que en el de Mallorca por la Inquisición no se puede acabar cosas con Su Santidad.....» f. 124

Add. 28.408.—*Registro de cartas de don Juan de Zuñiga, Embajador en Roma.* Vol I (24 febrero 1569—22 julio 1572) Mallorca, obispo de, [Diego de Arnedo] ff 312, 339 v.

Add. 28.413.—*Registro de, Cartas de don Juan de Zuñiga, Embajador en Roma.* Vol. VI Enero 1581—Agosto 1582. Doms, Antonio, Virrey de Mallorca 1582 f. 266.

Add. 19.322.—*«Tercer registro de [las] cartas del Excmo Sr. [Gran Maestre de San Juan de Malta] Frey don Antonio Manoel de Villena, escritas por el cavallero frey don Joseph de Dueñas, su secretario».* (17 enero 1726—diciembre 1727)

—Cotoner, D. Miguel, f. 150 b.

Add. 28.368.—*Documentos e informes del Consejo de Hacienda* (1573—1586)

137. «Don Juan de Idiazquez a Matheo Vazquez de Lecca, en St. Lorenzo a 22 de Junio 1586: para responder a dos consultas del Consejo de Hazienda; la una sobre Iviça, la otra sobre el dinero para gastos de galeotes»; f. 330.

Add. 28.364—*«Libro de papeles del Consejo de Ordenes; consultas originales del Presidente y otras cosas»* Vol. I. 1572—1585

59. «Memoria de los cavalleros de la Corona de Aragón que supplican por hauitos de las Ordenes Militares a saber:... Miguel de Pas, governador y capitán general de la ysla de Menorca»... f. 258.

Add. 21.029.—Dos hojas en pergamino, 3,43 metros × 0,89 m.

Carta del Mediterráneo y del Mar Negro con una porción del Atlántico desde el Norte de las islas Británicas hasta el Sur de las Canarias, con las derrotas y los nombres de las principales ciudades.

Por «Jaume Oliver», natural de la isla de Mallorca, en Messina, 1559, con representaciones en colores de la Virgen y del Niño, el «Soldan» de Babilonia, etc. y de animales y escudos heráldicos.

* * *

Contiene también el archivo del Museo Británico más de un centenar de legajos, mapas y planos que pertenecieron al ilustre marino mallorquín Don Felipe Bauzá († Londres 1834), Director que fué del depósito Hidrográfico de Madrid, que se refieren principalmente a sus estudios geográficos sobre América.

JUAN LLABRÉS BERNAL

D O C U M E N T S

I

Nou mestre de la zeca.

(1499)

Die veneris xxviiiij november anno XL nono retulit Berengarius Moragues precopublicus curiarum se de mandato honorabilis domini locumtenentis majoricarum fecise per locha solita civitatis majoricarum preconitzationem sequentem.

Ara hoiats que notiffica a tot hom generalment lo honorable mossen Berenguer de Montagut, cavaller, lochtinent del noble mossen Ramon Dabella, cavaller, conseller del senyor Rey e governador general del Regne de Mallorques que com al dit honorable lochtinent sia estade nouellament presentade una carta del senyor Rey ara benauenturadament regnant feta entre lo dit senyor e en Johan Sallambe e Pere Ses Eresmercaders de Mallorques, sobre lo arrendament de les sechas de la sua senyoria en

la qual entre los altres capitols son los capitols de la tenor següent:

Item que alguna persona de qualseuol estament ley o condició sia per si o per altre en alguna manera no guos traure de la terra e senyoria de dit senyor algun or monedat o no monedat sino solament lo flory Darago, corrent en la terra, e si algun fara lo contrari que perda lor que volria traure axi com es dit sens alguna remissio e gracia guanyadora per la una part al dit senyor e per l'altra part als dits arrendadors e companyons seus e per la rēssidua terça part al acusador e aquell qui asstrobarea, e ultra asstrobarea aquell qui treuria lo dit or axi com es dit incorrega pena de cors e dauar de la qual pena dauar la meytat sia guanyada al dit senyor e l'altra meytat als dits arrendadors e companyons seus en lo dit arrendament.

Item que tot hom estrany o prinat de qualseuol stat ley o condicio sia qui aportara o fara aportar or e aquell vendra a la dita secha o sechas e metra en la dita secha o sechas en quantitat empero de sinch marchs dor fi o plus, ab lo present capitol guia e assegura lo dit senyor per si e per sos officials en tota sa terra e senyoria anant so, es assaber stant e tornant de totes e sengles marques e presalies ajutgades e ajutgadores e atorgades e atorgadores e de tots e sengles deutes que dege a qualsevol persones e per qualseuol raho que la stade que fasa en la terra e senyoria al dit senyor per aquells qui axi com dit es vendran o metran lo dit or e qui del dit guiatge e assegurament se volran alegrar no puxa sobrepujar o esser mes de spay de hun mes e asso per tolra tota frau qui en asso se pogues cometra, manant lo dit senyor ab lo present capitol a tots e sengles officials seus que los dits guiatjes e assegurements tenguen e obseruen e tenir e obseruar fassen, e les coses en lo present capitol contengudes fassen publicar ab veu de crida publica tota vegada que per part de dits arrendadors na sien request, con les dites coses per augmentasio del batiment de les dites seches tornen e redunden en gran profit del dit senyor e de tota la cosa publica de la terra e senyoria daquell.

Empertant lo dit honorable lochtinent pertal que alcun no puxa ignorantia allegar mana a tot hom generalment de qualseuol ley condicio o stament sia que les coses en los dits capitols contengudes tenguen e obseruen e tenir e obseruar fassen segons lur seria e tenor, sots les penes en los dits capitols contengudes ultra tras-

gretio dels manaments del dit senyor en les quals sien vists encorrer si lo contrari atemptauen allegar.

(ARXIU HISTORIC DE MALLORCA.—*Precon. Liter*, 1386-1404).

II

Pregón sobre el derribo de edificios contiguos a la muralla

(1414)

Die mercurii quarta mensis Julij anno anatiuitate Domini M^occcc xiiij.

Ara hojats que notifica lo molt honorable mossen Pelay Unís, caualler, regent la Gouernacio del Regne de Mallorques, a tot hom generalment de qualseuol conditio o stament sia que hagen o tenguen alberchs ors o patis qui afronten en lo mur de la Ciutat del carrer qui no pase dels blanquers qui afronta en lo mur de la calatraua fins a la porta de Portopi vogint tota la ciutat de dins de part de la terra, que com en lany Mccclxiiij per necessitat de guerra per bona guardia de la Ciutat e conseruatio del murs e torres de aquella fos proveit per lo honorable gonernador del Regne de Mallorques qui la donchs era a instancia requesta e consell dels honorbales Jurats que tots los edificis e patis acostantse o contiguos al mur fossen derrocats e separats del mur, e fos laxat e ubert pasatge franch e desembargat entre lo mur e tots los edificis e patis de xvj pals de Montpaller de ampie; e axi fo de present la donchs executat e fet lo dit pasatge dins la ciutat de tota la dita part del mur e del dit temps en sa contra la dita ordinatio e executio en gran dan de la cosa publica e defensio de aquella e destructio del mur torres e barbacanas, los frontalers del mur hagen closos los dits pasatges, es sien junyits amb lo mur e aquell diformat e destruyts en moltes parts; e per so lo consell general del dit Regne hage determenat quels dits pasatges tornen al primer stament, que sien uberts e desembargats de tots altres edificis e possessions de priuats, o de fer dilurs a xiiij del mes de maig any present, lo dit honorable Regent executant les dites coses determenades a requeste dels dits honorables jurats lany present del dit Regne ab veu de crida publicament feta per la ciutat notificant les dites coses hage

dat e assignat terme per tot lo mes de Juny propassat a tots los demunt confrontats en la dita murada de hauer executades e complides les coses demunt contengudes e ja ab altra semblant crida publicadas sots les cominations devall e en la present crida expresades, e los dits confronts o afrontalers en lo dit mur dins lo dit temps ne apres nos sien curats nes curen de exequir e complir les coses contengudes en la dita crida e damunt mencionades; per tant lo dit honorable Regent e requesta dels dits honorables jurats del Regne de Mallorques e sobre abundant cautela volent executar e tornar a lloch la dita ordenatio, mana a tots los frontalers dels dits murs que per spay de deu jorns primer vinents hagen trencats, spahits, e desembargats tots los edificis e closos que hagen en los dits pasatges en la dita mesura de xvj palms de Montpasler, en altre manera perfet lo dit terme los dits pasatges e edificis seran trencats e desembargats a messio e cost dels frontalers, per les quals seran executats pasat lo dit terme.

(ARXIU HISTORIC DE MALLORCA.—*Lib. Precon.* 1405 ad 1419).

III

EL SANTUARIO DE LLUCH EN LA ISLA DE MALLORCA¹

(siglos XVI al XVIII)

V.—*Limosna de 25 libras de los Jurados al Colegio*

(Siglo XVII ?)

Molt Illustres Srs.

Jhs.—Lo Prior del Collegi de Nostra Senyora de Lluch diu que per major comoditat dels qui per sa deuotio y vots van a visitar aquell santuari muda lo grau de manera que sera molt descansat y sens perill, y com per est effecte haja de menester gastar circa 300 liures, supplica perço dit Prior se servexca V. M. manar afavorir ab la sua acostumada caritat una tant bona obra. Que licet etc. Altissimus...

Sobre la qual petitio passaren y discorregueren los vots y parers de dits concellers de un al latre com es acostumat y fonch conclús,

diffinit y determinat per lo dit general consell, unich discrepant ab lo vot del Magnífich Sr. Jaume Rossinyol essentse votat dos vegades ques donen vint y cinch lliures per amor de Deu a dita casa de Nostra Senyora de Luch.

(ARX. HIST. DE MALL.—*Sup. sueltas* Leg. V.)

VI.—*Los colegiales de la casa de Lluch eligen al Rdo. Llorens Jaume Pro. maestro de canto de Inca.*

(1674)

Dic xxij mensis aprilis anno a nativitate domini MDCIxxiiij

Conuocats etc. sa senyoria dels Illustres y molt Magnífichs senyors Jordi Abrió Descallar y Çanglada, doncell, y los socios etc. en la sala superior etc., lloch solit etc., ha comparagut denant dita sa senyoria lo R. Llorens Jaume prevere natural de esta Ciutat mestre de cant de la vila de Incha, y los ha representat que los collegials de la casa de Lluch lo han elegit en collegial de aquell Collegi per mort del R. Jaume Estada prevere collegial, y es de su senyoria y del Illustre y molt Reverend Capítol la aprobació y axi suplicaue aquella y su senyoria hauentse informat de las moltes part del dit R. Llorens Jaume prevere aprouen la dita electio. De tot lo qual pera que const ad eternam rei memorian se ha confirmat lo present acte. Quare etc.

(ARXIV GENERAL. HIS. DE MALL.—*Lib. Extr. dels Jurats*, 1673 ad 1676, fol 71)

V

Una leva famosa

(1636)

Ill.^mSenyor.—Jhs. Los magnífichs Jurats diuen que per part dels Jurats de les viles y sindichs de la part forana y altres particulars de la present ciutat sels ha representat com a pares de la Republica que en la lleua que vuy se fa de soldats se fan alguns excessos, en respecte de pendre moltes persones les quals no deuen cosa alguna a la Regia cort axi en la part forana com en la present ciutat, de tal manera que los pobres pagesos qui viuen de son diurn jor-

(1) Vid Bol. de la Soc. Arq. Luliana, T. VII, págs. 380-382.—Palma, 1898

nal dexten ses cases muller y infants per temor de que los comissaris y capitans nols pregunten com fins assi han fet, llevantlos de la segada ahont stauen trebellant, lo que es en gran dany del present Regne y habitants puis que en els dits sels lleue el poder sustentarse assi muller infants y en ells particular per qu' treballen sels impossibiliten la cultura de les terres y propietats que tenen y ja apenas se troben personas per dit effecte, pertant etc. al dits mag.^{chs} Juraís supplican a V. S. Illma y R. C. sia servit manar reprimir dits excessos y que dits Capitansy Comissaris no capturen les dites persones nils fassen les dites violenties antes be, als qui fins vuy son stats presos y aportats en lo castell de Bellver sien soltats y restituits en la sua llibertat, attes es cosa tan justa conforme raho de justicia; c'mni etc. et licet etc. Altissimus etc. Que su Illma stara amb cuydado de remediar tots los danys que en la materia sian seguits y per que nos seguescan.—Prorisa etc. Regis Aud. die 16 Jun. 1636.

(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. de Sup. de la Universitat*, de 1632 a 1639, fol. 100).

VI

Mallorca afligida por la carestia.

(1648)

El Rey.—Egregio Conde de Montoro, pariente, mi Lugarteniente y Capitan general. Por lo que haueis escrito al Protonotario Pedro de Villanueva en carta de 18 del passado con vuestro secretario, y lo que el ha referido, he entendido la necesidad grande de trigo que se padece en esse Reyno por la corta cosecha del año passado y haver salido inciertas las diligencias que se han hecho en Francia, Cerdenya y Genova para su provision y aunque con lo que avisasteys los dias passados sobre esta materia mandé escriuir al Virrey de Aragon, Diputados y Ciudad de Çaragoza encargandoles que si por parte desse Reyno se acudia allá ha hazer prouision se facilitasse por todos caminos la saca de los granos, aora con esta ocasion he mandado reforzar la misma diligencia con nuevo aprieto, tambien he mandado aprobar al Gobernador de Vinaroz la permission que dió quando desembarcó allí vuestro secretario para

sacar hasta quatrocientos y cinquenta cayces de trigo que se embiaron a esse Regno, de que me ha auisado el gouernador y iuntamente le he mandado que dexe sacar todo lo demas que se comprare, y dispusiere assi en Aragon como en aquellos contornos para este fin con que la tierra no quede desproueyda, ni sea de los granos destinados para el ejército y plazas de Cataluña. Madrid a 20 de Março 1648.

(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Llib. de Reg. de Privilegis*, fol. 230 v.).

VII

Prohibiendo a griegos, armenios y monjes del Sinai pedir limosna por los Santos Lugares de Jerusalem.

(1654)

El Rey.—Egregio Conde de Montoro, pariente, mi Lugarteniente y Capitan general. El año de 1604 mande prohibir la licencia de pedir limosna en todos los Reynos de la Corona de Aragon a griegos y armenios y a los monjes del monte Sinay, a instancia de los religiosos de la orden de San Francisco que assistian en los Santos Lugares de Jerusalem, por las persecuciones y trabajos grandes que los ocasionaban en aquella tierra y en otras partes del oriente. Y por que por parte del Comisario general de los dichos Santos Lugares se me ha representado que oy son mayores en Jerusalem sus violencias, emplean lo que saca de limosna en perjuicio de los religiosos que los habitan, suplicandome sea servido mandar renovar las ordenes que tengo dadas en esta materia, y se disponga el remedio combeniente para que estos cismáticos no hagan guerra a los hijos de la Iglesia con sus propias limosnas, he resuelto ordenaros, como lo hago, que en conformidad de la orden referida esteis muy advertidos de no dar lugar por ningun caso a que se permita en esse Reyno que este genero de gente pida limosna para los Santos Lugares ni en este nombre aunque lleven patentes de sus superiores, y procurareys su execucion y cumplimiento en la parte que os tocara para reparar quanto se pueda los muchos trabajos que padecen aquellos buenos religiosos y obiar de la misma suerte el riesgo a que estan expuestos los Santos Luga-

res, y para la observancia y noticia de esta orden en todos tiempos hãreis que se registre en donde conbenga, para que la executen los que os sucedieren en esos cargos, en que serẽ servido. Datt. en Madrid a 6 de Junio MDCLliij

(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. de Reales Cédulas* de 1611 a 1691).

VIII

El aragonés Rigal fabricante de vidrio en Mallorca

(1719)

M. I. Sr.—Blas Rigal, natural del Reyno de Aragon y vecino de esta ciudad de Palma, rendido a los pies de V.^a Mg. Il. dize es fabricante de hacer vidrio, y que para hazerlo necesita hazer un ornillo en casas suyas propias y siendo estilo pedir licencia a V. M. Il.^a para su execucion, suplico a V. M. Il.^a sea servido darme y concederme dicha licencia que en ello recibiré merced.

(Informe)—Palma 16 Agosto 1719.—En execucion del Decreto dado por este Ayuntamiento a 11 del corriente al margen del presente memorial y visto su contenido devemos desir a V. S. que haviendo reconocido las casas y pasaje donde el suplicante pretende hacer el horno de vidrio, somos de parecer y sentimos, que no ay inconveniente para que se le permita hazer dicho orno, antes bien convendrá al publico que se añada otro orno de vidrio mas de los que hay en la ciudad; para que los habitantes en ella se puedan proveher del vidrio que necesitan con mayor conveniencia; y en caso de permitirsele la fábrica de dicho orno, sea con la condicion que deva el suplicante para ello obligarse ha hacer un subterraneo a gusto del Ayuntamiento para tener la leña, para que se evite el peligro de incendio y fuego a los vecinos de dicha casa y pasaje; lo que hecho deberá el suplicante avisar para que se mande hacer visura de todo, antes que se trabaje y fabrique vidrio; y esto en nuestro sentir salvo semper etc.—D. Gaspar de Puigdorfilá —D. Antonio de Puigdorfilá.

(ARX. MUNICIPAL DE PALMA.—*Lib. de Doc.* de 1719, fol 212).

IX

Sobre la provisión de azucar para las farmacias de Palma.

(1721)

Excmo. Sr.—La Ciudad de Palma representa a V. Ex.ª como hallandose con la noticia que de orden de Dn. Diego Navarro, Intendente General de este Reyno, se havian dado estrechas ordenes sobre que se extraiga y embarque para fuera de la porción de asucar de Portugal que por el mes de Abril passado se introduxo a comision D. Pedro Maria Revasguino, negociante de esta ciudad, y que assi mismo para este fin se havia mandado embargar y fletar embarcaciones en este Puerto para la extracción y transporte de dicho azucar; y en consideración que de efectuarse la dicha resolución se sigue un notorio y conocido perjuicio a el bien publico, por carecerse en esta isla de este genero que es tan necesario para la salud de los enfermos y manutencion de las Boticas y medicamentos, además de ser en ocasion que tanto se nececesita de las embarcaciones para el transporte o introduccion que se solicita de granos para el abasto de este año, cuya cosecha ha sido tan esteril como a V. Ex.ª consta; resolvió la Ciudad en seis del corriente de unanime consenso, como muy de su obligacion, se hiciese representacion a dicho Intendente general para que se sirviese suspender las expresadas determinaciones, por los motivos que van expresados en la adjunta copia de dicha representación, lo que executado a continuacion de la misma dió su auto el Intendente general, proveyendo: «Que se pusiese con los antos, no ha lugar a lo que la Ciudad pide; acuda a donde le combenga y cúmplase lo proveido». En vista que vino negada la peticion de la Ciudad, se acordó de unanime consejo, que respeto de que la principal causa con que se halla el Ayuntamiento para representar sobre el que se suspenda la extracción de dicho azucar, es por la precisa conservacion de la salud publica para la qual es tan necessario este género, que se hiciese representacion a V. Ex.ª poniendo a su alta comprehencion todo lo acordado en este assumpto, y que redunde en beneficio del comun. Y para la debida justificación, y que resulta evidente el considerable consumo que ay solo en lo precisso de los medicamentos, boticas y en-

fermos, pone también el adjunto certificado dado por los médicos, boticarios y confiteros, en que de preciso con solo un año se necesita de mucho mas azucar de lo que comprende la porción comisionada a dicho Revesguino; cuyos inconvenientes que ceden en daño del comun, y que puestos en la justificada piadosa consideracion de su Magestad se deve esperar de su innata Real benignidad, que sin embargo de qualquiera ordenes, declarará no dever entenderse por lo que toca a esta isla y mas en el presente año en que se experimentan algunas enfermedades que cada día van aumentando, consumiéndose mucha mayor porción de azucar para la subvención de dichos enfermos.

Suplica a V. Ex.ª sea de su mayor agrado dar las providencias necesarias, para que en vista de lo representado se suspendan dichas ordenes, en interin que informado Su Magestad fuese servido mandar lo que sea de su Real agrado, como así lo tiene resuelto la Ciudad, de hacer representación sobre este asunto a su Magestad incontinenti, gracia que espera de V. Ex.ª omni etc. et licet etc. Altissimus etc.

Palma 8 agosto de 1721.—Use de su derecho y acuda donde mejor le combenga.

(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. de Supplications* de 1716 a 1722, fol. 81).

X

Reforma de la Casa de las Comedias

(1788)

Palma 6 Marzo de 1788.—Sin embargo de lo expuesto por los Regidores de la ciudad con el producto de la madera y despojo de los árboles que se han cortado en la calle de los Olmos, se manda que se entregue por ahora a los Administradores del Hospital y que estos en lugar del soportal ó portico nada vistoso y poco subsistente que se halla á la entrada de la Casa de Comedias, hagan inmediatamente formar allí un especie de arqueado, que al paso que hermosee la vista y sea de mayor resistencia tenga también sobre su cubierta una asotea ó terrado a donde se salga de los primeros palcos de el Coliseo y en donde con facilidad se refugien los concursantes en caso de qualquier

incendio ó desgracia que pueda suceder—está rubricado.

Escribano mayor, D. Onofre Gomila, Notario.

(ARX. GEN. HIST. DE MALL. Leg: *Autos de Audiencia*.)

XI

Celebración perpetua de 40 horas el domingo de Pasión en San Francisco

(1802)

Muy. Il^lre. Sr.—Don Miguel Serra y Dameto, Pro. y Canónigo de la Santa Iglesia y Ministros de la Tercera orden del S. P. S. Francisco de Assis de la Ciudad de Palma, en nombre de dicha Tercera orden expone a V. S. como se ha determinado celebrar perpetuamente en la iglesia de dicha orden tercera unas 40 horas en el Domingo de Pasión en obsequio de N. Sra. de las Angustias que se venera en dicha Iglesia, las que han de tener su principio en el presente año de 1802. Por tanto con todo rendimiento suplica a V. S. sea de su mayor agrado favorecer a dicha tercera orden con la limosna de cera que obtienen de la Universidad de V. S. M. I. las demas iglesias, en donde se ofrecen semejantes cultos al Señor Sacramentado. Favor que espera de la notoria bondad de V. S. M. I. Altissimus. etc.

(ARX. MUNICIPAL DE PALMA.—*Libro de documentos* de 1802.)

XII

Sobre el establecimiento del instituto de San Camilo de Lelis en Palma

(1805)

Ilmo. Sr.—Muy señor mio de todo mi respeto; por el apreciable atento oficio de V. S. I. de 31 de Mayo tengo la agradable noticia de haber merecido su aprobación mis deseos de ver establecido en esta ciudad el Benéfico instituto de San Camilo de Lelis, y de que á su consecuencia se ha servido V. S. I. cooperar por su parte eficazmente al logro de ellos in-

formando favorable al Real y Supremo Consejo. Estas singulares y distinguidas gracias excitan en mi ánimo el mayor y mas justo reconocimiento a V. S. I. y cada uno de sus respetables individuos, y me obligan á pedir incesantemente al Todopoderoso premie cumplidamente la piedad y cristiana religion que manifiesta V. S. I. en esta ocasion y á desear se me presenten muchas en que poder hacele entender sin equivocacion mi debida gratitud.—

Dios guarde a V. S. I. muchos años en toda prosperidad. Granada 3 de Julio de 1805. Ilmo. Sr. B. L. M. á V. S. I. su mas seguro servidor y reconocido capellán Juan Josef Alcover. Sres del M. N. L e I. Ayuntamiento de la Ciudad de Palma.

(ARX. MUNICIPAL DE PALMA. *Lib de documents* de 1805.)

ENRIQUE FAJARNÉS

CONSTITUCIONS E ORDINACIONS

DEL REGNE DE MALLORCA

(CONTINUACIÓ)

En Marti per la gracia de Deu Rey Darago, de Sicilia, de Valencia, de Mallorques, de Cerdanya e de Corsega, Comte de Barsalona, Duch de Athenes, e de Neopatria, e encara Comte de Rossello e de Cerdanya, als nobles, amats e faells los Governador, Batle, Vaguer, Jurats e a tots altres oficials nostres, presents e esdevenidors dins la ciutat e Regne de Mallorques constituïts, al qual o als quals les presents pervendran, e les coses deïus scrites se pertanguen, o a lurs lochtinents, saluts e dileccio. A nostra oïda novellament es pervengut que vosaltres o alguns de vosaltres, e encara lo inquisidor dels heretges, o sos lochtinents per extorsions de peccunies, e vexacions, e no per zel de justicia entrats e entrar fets vostres o lurs ministres per les cases o habitacions dels olim juheus, e ara xrestians novellament pervenguts a la sancta fe xristiana, habitants dins la Ciutat e Regne de Mallorques encerquant e escorcollant les cuynes e les cambres daquells, dients e allegants que los dits converses a la sancta fe catholica tornats en lurs cuynats, e en altres coses, lur vida tocants, tenen e serven los uses e custums judaychs, per la qual cosa los fets fer enquestes e altres procehiments contra tota justicia. E no res menys molts en la dita ciutat e en lo dit Regne als dits converses e novells xristians fan moltes injurïes e oprobis dients e apellants aquells cans retallats e altres paraules retraents la cecitat passada, injurïoses oprobïoses e de gran menys preu, e asso en gran vilipendi de

la sancta fe xristiana e del sagrat crisme, del qual son untats, per la qual cosa molts dels dits converses se son exïts de la dita Ciutat e Regne e es son anats poblar fora nostra senyoria e jurisdiccio, e altres sen son anats en terra de moros lexant la dita sancta fe xristiana, les quals coses tornen en gran carrech de consciencia, e en gran dan de nostre patrimoni e de la cosa publica, perque nos volents que los dits conversos sien en lur justicia conservats, e encara benignament e caritativa tractats, feta a nos humil suplicacio per part dels dits conversos, a vosaltres dits oficials nostros e a cascun de vos dehim e manam, sots pena de mil florins dor a nostres cofrens aplicadors, e dels bens de cascun dels contrafaents havedors, que los dits converses per la dita raho no agreujets ne en les dites sues cases o habitacions entrets, ne aquelles escorcollets, ne per algu en alguna manera agreviar, ne les sues cases o habitacions escorcollar permetats, sino en cars que juridica e evident causa requeris los dits escorcollament e encercament a coneguda de vos Governador o de vostre Lochtinent, e de vostre Assessor o Lochtinent de aquell, com ates que de aquests escorcolls o encercaments se ha abusat, axi volem que es fassa per tolre vexacions. E sobre los dits oprobis e paraules injurïoses provehiscats, e aquells en sa justicia mantengats e defenats, e encara caritativament tractets e preservets en o per la forma e manera que los altres xristians de la dita Ciutat son mantenguts, de-

fesos e tractats servant a aquells privilegis, pragmatiques, libertats e franqueses, usos e bons costums de la dita Ciutat en e per la forma e manera que als dits altres cristians son servats e acostumats servir. E asso per vos no mudets, ne mudar permetats, sots la pena dassus dita, si encara la ira e indignacio nostra cobeia esquivar, tollents a vosaltres e a cascun de vos tot poder de fer lo contrari. Dat en Barsalona a set dies de noembre en lany de la nativitat de nostre Senyor M, quatracents nou. Sperandi.

A. H. M. Cedul f. 305.

ORDINACIONS FETES PER ELS JUEUS DE MALLORQUES.

Die veneris XXVIII mensis septembris anno a nativitate Domini M.^o CCCC.^o tercio decimo.

(1413)

Die et anno predictis. Retulit, et fidem fecit Johannes Girard, preco publicus Curiarum Maioricarum se de mandato honorabilis Palagii Unis Militis Regentis officium Gubernationis Maioricarum ad instanciam Reverendissimi Maioricensis Episcopi et honorabilis magistri Guillelmi Sagarra in sacra pagina professoris ac Inquisitoris heretice pravitatis in Regno Maioricarum, venerabilium Juratorum ac Procuratoris Regii dicti Regni, publicasse per diversa loca solita civitatis Maioricarum, tubis preclangentibus, preconitacionem sequentem.

Ara hoiats que notifica a tot hom generalment lo honorable Mossen Palay Unis, Cavaller, Regent la Governacio del Regne de Mallorca, a instancia e raquesta del molt reverent senyor Bisbe de Mallorca e del honorable Inquisidor de la sancta fe catolica e dels honrats Jurats e Procurador Rey al del dit Regne que per lo molt excellent e magnific senyor nostre, senyor Rey de Arago ab carta sua ab son sagell pendent roborada son fetes e manades per tots e sengles oficials e sotsmeses seus, servades, tengudes e publicades ab veu de crida les ordinacions da vall escrites, les quals lo dit honorable Regent la Governacio vol e mana per manament del dit senyor Rey esser publicades, tengudes e servades per tots e sengles inviolablement en la forma seguent.

Ferrando per la gracia de Deu, Rey de

Arago, de Sicilia, de Valencia e de Mallorca, de Serdenya, de Corçega, Comte de Barcelona, Duch de Atenes e de Neopatria e Comte de Rossello e de Sardanya. Als amats e faels Governador, Procurador nostre Rey al e altres oficials nostres de la Ciutat e Regne de Mallorca, e als lochtinent de aquells, presents e esdevenidors, saluts e dileccio. Com la calliditat maxinosa e infidelitat dels jueus, adversa als feels cristians, no tensolament actesa mas vetlant a dampnatge de aquels ha tristor del profit dels dits cristians e de les ruines lurs se gloriege ab gran guaig, Sancta mare Esgleya ha ordonat los dits jueus, pudents infaels, habitar separadament dels dits feels cristians per tal que, per vicinitat dels lochs, la lur inmundicia no ensutza la puritat de aquells, e ells, pudrits de peccats e de erres, no currumpen la sanitat de la pura pensa de aquells. E per aquesta raho Nos, per aço, axi com feel membre segons se pertany, ajustats al statut de sancta mare Esgleya, haia mentes per relacio del Enquesidor de la heretical pravitat que en la ciutat e en lo dit Regne de Mallorca molts jueus, a la dita ciutat declinants, cohabiten ensemps ab los conversos a la fe catolica, per la qual cohabitacio o societat los dits conversos obedients a aquells, lexants les coses divinals perseveren sens vergonya, amagament en les dables erres primeres honren, axi com jueus los dissaptes, pasants los sants diumenges en diverses uses e treballs. E nores menys, segons se diu, als cunes fombres converses de la dita ciutat procuren que sien portades en Barbaria on, despullantse la preciosa vestidura del sanct baptisme e la fe catolica renegants, colen e celebren la Sinagoga judayca. E encare altres vinents de terres stranyes en la dita ciutat, van e viuen judaicament jatsia que en altres lochs hagen promesa faeltat a Jesucriste hagen pres nom de xrestia, els quals, axi com no coneguts, no dupten de renegar Deu. Nos, volents stirpar per nostre poder les coses desus dites, qui tornen en gran ignominia de la santa mare Esgleya catolica, havem fets madurament e digesta als cunes ordinacions de la continencia sots seguent.

Per tal com la maxinosa infidelitat dels jueus, als feels xrestians no poch adversant en les adversitats dels dits xrestians se glorieja, e en les prosperitats se entristeix, statuhi santa mare Esgleya los dits jueus en apartat loch habitar e viure, per so encara que lur feditat e enmundicia en los dits xrestians no engenrassen in-

feccions, e lurs erres no corrompessen la puritat de aquells. E com hajam entes per relació del Inquisidor que en la illa e Regne de Mallorca los dits jueus cohabitaven ab alguns xrestians de la qual cohabitació se següen alguns coses de mal exemple, en especial que per lur poder pervertexen alguns xrestians novells a sabbatitzar e perseverar en lurs judayches e dagnades erres. E encara per lur stúcia en cecidions e engans dels dits xrestians inhumanament e continua stúdien havem deliberadament e madura, a oprimir lo mal proposit e stúcia de aquells, ordenat les ordinacions devall scrites, les quals volem e manam en lo dit Regne e ylla de Mallorca e ciutats, viles, e lochs de aquell esser inviolablement observades.

Primerament ordonam, statuim, e manam que tots los jueus e jueves de la ylla e Regne de Mallorca e de les ylles a aquella adjaents stiguen e viuen apartats dels xrestians en un cercle a una part de la Ciutat o vila on habitaran, en la qual stiguen tancats e closos entorn, en tal manera que totes les portes isquen al cercle o mur, en lo qual mur haja una porta, e no mes per on isquen, lo qual cercle o part les sia elegit e designat per los Jurats e Procurador Reyat del dit Regne, o de la vila on habitaran. E si los dits jueus hauran o tindran juaria apart que aquella aytal los sia hauda per cercle o barri, e que en aqueila se hajen a mudar, o apartar del dia que los sera assignat lo dit cercle o loch per los dits Jurats, o Procurador Reyat a un any primer següent, per tal que dintre lo dit any hagen e fassen cases on stiguen. Pero preveim e manam que si en los dits barris a ells assignats, haura algunes cases ja fetes, que aquelles puxen haver per compra o per loguer, a coneguda dels dits Jurats o Procurador Reyat, o segons que ab los senyors de aquelles se poran convenir. E si dintre lany apres que assignat los sera, no seran apartats de la habitació dels dits xrestians e nos seran mudats en lo dit cercle o barri que passat lo dit any tots els bens de aquells sien confiscats, e adquirits a Nos e a nostre fisch, e de la persona hagen star a nostre merce.

Item ordonam e manam que negun jueu ni juya no menguen ni beguen entre xrestians ni xrestianes, ni xrestians ni xrestianes entre jueus ni jueves, e aço en lurs habitacions, si donchs no era en cas de necessitat, axí com es enant per camí o següent la Cort nostre, on no poguessen haver posada, o que fossen en loch

on no hagues juaria. E mes, que los dits jueus no tinguin scuders ne servidors en ses cases que sien xristians ni xristianes per fer lur servey ni faena en lurs cases, axí com aperellar los de menjar en lo dissapte ne encendre foch ni anar los a vi ne altres coses semblants ne gosen tenir dides xristianes per nodrir lurs infants, ni vinguin per fer honor a les cases dels xristians, axí com en noçes, sepultures, ni en neguns altres actes. E aço sots pena de cent florins per cascuna vegada que contra les dites coses o algunes de aquelles faran o vendran a Nos o a nostres cofres aplicadors sens gracia alguna. Pero en lo present capítol no sien compresos los xristians que los dits jueus logaran a jornals per adobar lurs cases, cavar lurs vinyes e heretats, e fer altres negocis consemblants, pero que tals xristians no menguen ne beguen en cases dels jueus segons que demunt en lo present capítol es contengut.

Item ordonam e manam que negun jueu ni jua no gos portar en lo dit Regne armes negunes, axí com spases, dagues, punyals, o altres semblants armes, pero volem que els dits jueus pusquen portar coltells e ganivets per tallar pa e carn. E qui contra fara que sia encorregut en la dita pena de Cent florins aplicadors com dit es dessus.

Item com nos sia dat a entendre que en los llibres, e altres scriptures del Talmut de la ley dels dits jueus los sia manat que cada dia diguen la oració dels heretges, stants de pens, en la qual maleexen los xristians e les esgleyes, e los faels defuncts. Perço, ordonam e manam fermament que negun jueu ni jua dessi avant tal oració no diguen, ni aquella tenguen escrita en lo libre del dit Talmut, ni en altres lurs llibres ans la dita oració raguen, cancellen, e abolesquen dels dits llibres en tal manera que de quíavant en neguna manera nos puxa legir e aço hagen a fer dintre dos mesos apres publicació de la present nostra ordinació. Equis qui la dita oració dira ne en aquella respondra, que li sien donats cent assots publicament per los lochs acostumats de la Ciutat o vila on stara. E si la dita oració, passats los dits dos mesos, atrobada sera escrita en algun libre dels dits jueus, que aytal en poder de qui atrobada sera paga a nos la dita pena dels dits cent florins. E si aquels pagar no pora que li sien donats CC assots en la manera demunt dita. E ultra les penes dites volem que contra aytals jueus sia proceït criminalment axí com a aquells qui

malaexen e blasfemen la ley sancta dels xrestians.

Item encare manam e ordonam que nengunes fembres xristianes, axi maridades com no havents marits, de qualsevulla condicio o stament sien no gosen entrar dintre les cases o cercle o jueua o loch on los dits jueus, o juyes habitaran, axi de dia com de nits. E qualsevulla xristiana qui contrafara, si es maridada, que sia encorreguda en pena de cinquanta florins per cascuna vegada que trobada hi sera, e sino haura marit que perda tota la roba que aportara fins a la camisa. E si sera fembra publica que li sien donats cent assots publicament per cascuna vegada que trobada hi sera.

Item mes ordonam e manam que si als-cuns jueus o juyes del dit Regne e ylles a aqueli adjacents per spiracio del Sant Spirit se volran batajar o tornar a la santa fe catolica, que no sien ni degen esser embergats, torbats, ne detenguts per força, o per altre manera qualsevol, e aço per jueus ni xrestians axi com es a marit o muller, pare o mare, o germa o germana, o qualsevol altre persona. E qui contra aquestes coses fera ni vendra que sia punit civilment o criminalment per les penes en dret aposades.

Item mes avant ordonam e manam que de qui avant negun jueu ni juya en lo dit Regne no gos anomenar en scrit ni de paraula *don tal*. E si ho fara que per cascuna vegada que ho fara que pach deu florins,

Item que per tal que els jueus en lo dit Regne mils sien coneguts ordonam e manam que desi avant hagen a portar e aporten lo capiro ab la cugulla de un palm, feta a manera de ambut o de corn, cosida entorn fins a la punta, o en altre manera, perque aparega distincio entre ells e los xristians. E mes que los dits jueus no gosen portar mantes ans hagen a portar demunt les vestadures que vestiran gramalles o tabardes ab aletes portant en les dites gramalles de la part de fora los senyals que acostumen portar, pero es de nostra intencio que los dits jueus anant per cami, per squivar als-cuns escandits que los porien es devenir, puxen portar aquelles vestadures que es volran, axi per cami com per loch on seran.

Item ordonam e manam que negun jueu ni juya no venen speciarria, ni pa, ni vi, ni farina, ni oli, ni mantega, ni altra cosa de menjar a xristians ni a xristianes, ni tinguen

tendaries, ni botiga, ni taula en public ni en amagat per vendra, si ja no era gra o verema que cullissen en ses vinyes o carns vives, e oli que cullissen en son olivar, o fruytes que cullissen en lurs ors. E les dites coses, e cascuna de elles los demunt dits jueus e juyes puxen vendre en los cercles dels barris on staran o en les heretats que tindran, axi sues com arrendades. E aço axi a xristians com a jueus e a moros, e a qual se vulla altres, e aço en les feries e en los dies del mercat, e en les plasses e botigues, sin hauran, no stant en aquelles xristianes. Pero entenem que en tals botigues no puxen dormir ni star en aquelles, sino mentra vendran les dites mercaderies. E aximateix entenem que puxen vendra en les dites Ciutats, e viles, e locs altres qualsevulla mercaderies qui no sien en aquesta nostra ordinacio vedades, portant aquelles en lurs mans. E qual sevulla jueu, o juya que contra les dites coses fara que per cada vegada encorrega e cayga en pena de C florins. E mes que de les persones hagen star a merce nostra.

Item ordonam e manam que negun jueu ni juya no sien arrandadors ni procuradors ni mostaçafs ni maiordoms ni compradors de nostres rendes, ni daltre senyor ni senyora ni xristia o xristiana, ni usen de aquests oficis, ni daltre de aquells per los xristians o xristianes. E si contraferan que sien encorreguts en les penes que demunt se contenen.

Item per so com nos es donat entendre que los dits jueus fan axi com taitres e altres persones de altres sectes, tornar jueus, forsantlos e fahent los lurs als-cunes altres seremonies, la qual cosa es en gran vituperi, e menys preu de la santa fe catolica, volem, e ordonam e manam que dessiavant los dits jueus no fassen ni atempten semblants coses en neguna manera, e si lo contrari faran, que semblants jueus sien hauts per catius nostres, hoc aximateix sien nostres catius les dites persones que a la lur ley seran pervertits, e no resmenys les persones e los bens de ayals jueus e pervertits hagen star a merce nostra.

Item ordonam e manam que negun jueu ni juya no gos visitar xristians ni xristianes en lurs malalties, ni de dar los medecines ni axarops, ni banyar se en banys ab los dits xristians e xristianes, ni juyes ab xristians, ni els envien presents de tortes ne de spicies, ni de pa, ni de vi, ni de volateries mortes, ni de altres carns, ni de peix, ni de fruytes, ni de als-cunes altres

coses, cuyt de menjar que sien, e qual sequira jueu o juya que contra asso fara o vindra que pach per cascuna vegada Cent florins.

Item ordonam, e manam que negun jueu ni juya no port, ni gos portar vestadures de drap descarlata ni de mostivaler, ne de altre drap molt precios, e si lo contrari faran que per la primera vegada perden tota la roba que portaran fins a la camisa. E per segona que perden tota la roba e reben Cent assots publicament. E per la terça vegada que perden tots los bens aplicadors a nostres cofrens.

Item que neguna juya no gos portar manto ab sendat ni ab pena, e que les vestadures que portaran, lo drap de aquelles no sia de major for que lo drap que los dits jueus portaran, ni les dites juyes no gosen portar or en los vels ni tocas que portaran. E qui lo contrari fara perdra per cascuna vegada totes les robes que portara fins a la camisa.

Item mes avant ordonam e manam que negun jueu no puxa esser barber, ni cosir draps de neguna xristiana de qual se quira stament, o condicio; e qual se quira que lo contrari fara sien donats al jueu per cascuna vegada sinquanta assots e la dona qui li donara los draps a cusir pach per cascuna vegada Cent sols.

Item com nos sia donat entendre que de les nostres terres, e Regnes passen en Barbaria converses xristianes les quals renegen la santa fe catolica, e essent pervertides a la ley judayca infanten, e aquelles tals tornen a les nostres terres on axi com jueus habiten entre els xristians, la qual cosa torna en gran menys preu de la sancta fe catolica. Per tant ordonam e manam que neguns oficials nostres sots privacio del ofici no lexen ni permeten les dites converses de la nostra senyoria exir ni anar a les dites parts de Barbaria, ni tals jueus habitar en nostres terres, ans si alcun de aquels trobat hi fora, hajan a proceir contra aquell segons que per dret atrobaran esser faedor. Manants encara que los patrons qui les converses de les dites terres trauran perden lurs nevilis, e sien encoirreguts en cors e en haver sens tota gracia e merce.

Les quals vos trametem ab lo nostre segell comunides e les quals volem e manam sots pena de Mil florins dor Darago aplicadors als nostres cofrens, si ferets lo contrari, fassats inviolablement observar entre los jueus habitants e habitants en la dita ciutat, e vinents a aquella. Inhibent sots la dita pena la qual manam

per vos esser exigida e lavada quantes vegades sera contrafet a qualsevol patrons o ductors de qual sevol navigis passants a les parts o Regne de Barbaria que alguna fembra no gosen o presumesquen publicament o amagadament alla transportar. Mes avant, per tal que de les coses dessus dites no ben fetes, e daltres si alcunes sen feran dequiavant se seguescha deguda punicio a vos, e a cascun de vosaltres deim e manam que al dit Inquisidor, en les coses que exercira per raho de son ofici, com raquest ne serets, li assistats ab ajuda, consell e favor. Dada en Barcelona XX. dies de marts lany de la nativitat de nostre Senyor M. CCCC XIII. e del nostre Regne segon. Rex Ferdinandus.

A. H. M. *Preg.* fol 141.

REGIMENT DE SACH E DE SORT (1)

(1447)

Libre del novell regiment de sort e de sach ab lo qual lo present Regne se regueix, es stat fet en lany M. CCCC Seixanta Set, stants Jurats los honorables mossen Miquel Sureda Cavaller, mossen Luis Umbert, mossen Pere Borrassa, mossen Pere Ameller, mossen Gaspar Pont, e mossen Antoni Gual, e tret e comprovat del original, lo qual era en paper tot ja squinçat, e stant Scriva de la casa de la Universitat lo discret en Rafel Parera, notari.

La presentacio de la provisio real per introduccio del Regiment de Sort e de Sach, e la admissio de aquella.

Noverint universi quod die martis decima mensis Octobris anno a nativitate Domini Millessimo Quadringentesimo Quadragesimo Septimo, hora quinta ipsius diei. Coram multum honorabili domino Hugone de Sancto Joanne, milite domini Regis Conciliario, et pro eodem domino Locumtenente Magnifici domini Gubernatoris Regni Maioricarum, et honorabili Bartolomeo Albertini, utriusque Juris doctore,

(1) Aquesta pragmática és escrita tenint a la vista els codis «Llibre de Corts generals» pag. 126 i «Llibre de Sort e de Sach» de 56 fols, que es guarden a l'Arxiu Històric del Regne de Mallorca.

Locumtenente sui honorabilis Assessoris, in Aula Castri Regii Civitatis Maioricarum in qua solitum est audientiam teneri personaliter existentibus, venerunt et comparuerunt honorabiles Latzarus de Loscos miles, Arnaldus de Pachs, Franciscus Axalo Cives, Rafael de Vallmaior et Gabriel Muntanerii mercatores, ac Antonius Domenech draperius, inferius nominati et in presentia honorabilium Joannis Berardi, Ferdinandi Valentini et Rafaelis Ferrarii legum doctorum, Georgii de Sancto Joanne militis, et Jacobi de Galiana, domicelli minoris dierum, testium ad hec specialiter vocatorum presentarunt eisdemque honorabilibus Locumtenentibus Gubernatoris et Assessoris, ac per me, Mateum Ballistarii notarium et scribam Curie Gubernacionis Maioricarum ibi, hac de causa evocatum, legi et intimari requisiverunt et fecerunt quamdam litteram Regiam papiream in eius dorso sigillo Regio sigillatam cuius tenoris talis est.

La Provisio Royal per introduccio del Regiment de Sort e de Sach.

Alfonsus Dei gratia Rex Aragonum, Sicilie citra et ultra farum, Valencie, Jerusalem, Hungarie, Maioricarum, Sardinie, et Corsice, comes Barcinone, Dux Atenarum, et Neopatrie, ac etiam Comes Rossilionis et Ceritanie. Dilectis Conciliariis nostris Gubernatori et Procuratori Regio in dicto Regno Maioricarum et eorum locatenentium, Juratis quoque et Generali Concilio et aliis incolis in Civitate et Regno Maioricarum constitutis, qui nunc sunt. Salutem et dilectionem. Preter ordinem modum et formam quos pro introductione et observantia Regiminis sortis dicti vulgariter de saco in Regno ipso fienda, aliquibus bonis respectibus bonum statum et tranquillum dicti Regni concernentibus, dedimus et adhibuimus de et cum voluntate et consensu partium, que hactenus super regimine dicti Regni contenderunt certam de aliquibus personis ad id ydoneis, nominationem et electionem fecimus de Juratis et Generali Concilio ipsius Civitatis et Regni pro tempore quod currere incipiet a die presentacionis et intimationis presentium, et ab inde pro anno qui incipiet in festo beati Thome apostoli, proxime venturi anni presentis et infrascripti, et per totum ipsum annum, prout in cedulis sequentibus continetur. Los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques ordonats per lo senyor

Rey són aquests. Mossen Latzer de Loscos per lo bras Militar; Narnau de Pachs, Francesch Axelo per los Ciutadans; en Rafel Vallmaior e Gabriel Muntaner per los Mercaders; Nantoni Domanech draper per los Manestrals. Lo Concell General de la Ciutat e Regne de Mallorques, ordonat per lo senyor Rey, es aquest, es a saber. Concellers per lo bras militar Mossen Pere Descatlar, Mossen Pau Sureda, Mossen Jordi de Sant Joan, Joan de Galiana, Mossen Blay de Tagamanent, Mateu Roig, Gispert de Montornes, Francesch Burgues. Concellers per los Cíutadans, Bartomeu Fuster, Pere Mari, maior de dies, Joan des Catllar, Micer Joan Berard, Micer Gabriel Castanyer, Asberd de Pachs, Jacme Rossinyol, Luch Oliver, Guillem de Pachs, Joan Fuster, Pere Miro, Gaspar de Pachs, Pere Bertran, Jordi Brondo, Bernat de Juny, Joan de Dameto. Concellers per los Mercaders: Joan Terriola, Guillem Matheu, Francesch de Comelles, Daniel Ka, Joan Gerones, Pere Donadeu, Huc Fabrer, Gregori Joan, Gabriel Abellar, notari, Francesch des Cors, Joan de Bas, Joan Miro, Pere Spanyol, Joan Pou, Gabriel Salva, Pere Salt. Concellers per los Manestrals: Pere Granyana calsiner, Bartomeu Botelles, perayre, Andreu Maçot, parayre, Joan Amades, gerrer, Pere Andreu, cirurgia, Francesch Riudavets, sastre, Bartomeu Benaiam, perayre, Gabriel Domenge, parayre, Blay Puig, texidor, Miquel Macia, parayre, Pere Roses, capeller, Joan Cardils, sabater, Jacme Mates, picapedrer, Antoni Bestard, teixidor, Pere Ponç, parayre, Jacme Servera, picapedrer. Concellers per la part forana qui han entrevenir en lo Concell de la Ciutat; Bernat Fabregues de Inca, Pere Monroig de Inca, Antoni Puiggros e Guillem Gual de Sineu, Lorenç Perpenya de Pollença, Francesch Melia de Pollença, en Mosqueroles de Soller, Jacme Colom de Soller, Pere Andreu de Manacor, Guillem Armangol de Luchmajor, Gabriel Pou de Alcudia, Jacme Servera de Porreres, Joan des Colombes de Arta, Bartomeu Castell de Muro, Gabriel Garriga de Robines, Joan Catala de Selva, Bernat Armengol de Sancelles, Macia Carbonell de Alaro, Jacme Sunyer de Falanig, Joan Venrell de Campos, Lorens Ferrerut de la Pobla de Hyalfas, Francesch Alberti de Sancta Margarita de Muro, Pere Fabregues de Petra, Simon Sbert de Santanyi, En (1) Ben-

(1) El llibre de Corts Generals hi afegeix Jacme.

nasser de Sentiani de Campanet, Guillem Palou de Bunyola, Joan Mates de Sant Joan de Sineu, Bartomeu Claret de Valldemussa.

Nolentes itaque neque intendentes ex hiis electione et nominatione Juratorum et generalis Concilii dicto regimini sortis sive de sacco vel illius ordini forme modo et effectu preiudicium aut derogationem aliquam facere vel inferre, vobis dicimus, precipimus et mandamus, de certa nostra sciencia et expresse, sub debito naturalitatis et fidei, quo nobis tenemini et astricti estis, quatenus incontinenti presentibus intimatis, omni mora dilacione et consultatione cessantibusque, super hiis a nobis non requisito mandato, predicti qui in dictis cedulis nominati et destripti sunt pro Juratis et Generali Concilio dicte Civitatis et Regni pro dicto tempore et anno proxime futuro, qui incipiet in festo beati Thome apostoli et per totum ipsum annum et nullos alios habeatis et ilico ad suorum officiorum et muneris onus eosdem recipiatis et admittatis Vosque dicti Jurati et alii qui in dicto Generali Concilio nunc estis, ut dictum est, a vestris honoribus et officiis presentibus exhibitis desistatis. Nec contrarium faciatis aut premissa exequi diferatis quavis causa si penam predictam cupitis evitare. Dicto autem finito tempore ad electionem Juratorum et Generalis Concilii in dictis Civitate et Regno procedi volumus prout et quomodo in dicto sortis regimine est contentum et debet fieri juxta traditam ibi formam, Datum in nostris felicibus castris prope Passaranum die vicesimo Augusti anno a nativitate Domini Millesimo cccc.^o xxxx.^o Septimo. Rex Alfonsus. In Maioricis III.º.

Quaquidem littera Regia presentata lectaque et intimata iidem honorabiles Locumtenentes Gubernatoris et Assessoris cum illis quibus decet humilitate reverencia et honore admissa et recepta predicta littera, obtulerunt se paratos et prestos mandatis Regiis firmiter obedire eaque exequi et complere.

Et ibidem, incontinenti, instantibus et requirantibus prenominationis presentantibus littera Regia supradicta fuit per me dictum notarium intimata et lecta honorabili Antonio Salt Locumtenenti honorabilis Procuratoris Regii Maioricarum, ibidem presenti. Qui ipsius litterae serie et tenore jam audito se obtulit prestum et paratum mandatis Regiis humiliter obedire.

Et quasi confestim prenominationis presentantes et intimantes in presentia mei dicti notarii et testium suprascriptorum tradiderunt dicto hono-

rabili Locumtenenti Gubernatoris, ibidem existenti, quamdam litteram Regiam clausam et sigillatam cuius suprascripcio erat talis.

Al amat Conceller nostre mossen Huc de Sant Joan Locinent de Governador en lo Regne de Mallorques. Quaquidem littera Regia clausa presentata, illaque per dictum honorabilem Locumtenentem Gubernatoris aperta et lecta confestim idem honorabilis Locumtenens Gubernatoris ea recepta cum illis quibus decet reverencia et honore eiusdem domini Regis obtulit se prestum et paratum mandatis Regiis humiliter obedire.

Et ilico ad alios non divertendo actus dicti superius nominati presentantes, ibidem in presencia dictorum testium prenominationum presentarunt ac per me, dictum notarium et scribam, legi et intimari requisiverunt et fecerunt eisdem honorabilibus Locumtenentibus Gubernatoris et Assessoris quamdam cartam Regiam pergameneam, duo pergamena conficta, sigillo Regio magno cum vetis siriceis virmiliis impendenti sigillatam et munitam, novum regimen huius insule Maioricarum, continentem. Cuius tenor talis est.

*Lo privilegi del Regiment de Sort e de Sach: exordi.
Revocacio dels Regiments de franquesa,
pragmática e concordia.*

Nos don Alfonso per la gracia de Deu, Rey de Arago, de Sicilia daça e dalla far, de Valencia, de Jherusalem, de Hungria, de Mallorques, de Sardenya, e de Corsega, Compte de Barcelona, Duch de Atenes, e de Neopatria, e encara Compte de Rossello, e de Cerdayna. Considerants per diverses experiencies pasades esser stat vist que en la practica de cascu dels regiments, tant de franquesa quant de practica e concordia per temps pasats acostumats en la Ciutat e Regne de Mallorques, se son atrobades vies e maneres per alguns poder se apoderar e apropiar lo regiment universal del dit Regne, e tenir, governar aquell sots cubertapacio e parcialitat, en gran detriment de la cosa publica del dit Regne. Com daquen per la dita causa sien insurtides moltes sedicions e discordies per les quals se son seguits grans e irreparables scandols e inconvenients en la cosa publica de aquell. Volents perço cercar via e manera, per la qual mils la dita Ciutat e Regne se puixen statuir e conservar en pacifich sta-

ment, per manera que la cosa publica de aquell sia levada de tota opresio e dreçada a via de poder sempre augmentar. Com sia vist que les baixes e poques coses moltes de vegades per concordia se exalsen e augmenten, e les altes per discordia venguen a decaïment e baixesa. Revocats, perço, cassants e anulants e per cassos e nulles enpertostemps declarants ab voluntat de cascuna de les parts contendents, en e per causa del dit regiment, tots e qualsevol regiments tant de franquesa com de practica o de concordia. E encara aquell regiment de sach impetrat per lo amat nostre mossen Jordi de Sant Joan, e tota e qualsevol altra ordinacio e nom daci atras per nos e per qualsevol Reys predecessors nostres sobre los dits regiments de la dita ciutat, com de la part forana statuits e ordenats, e axi los privilegis, letres, franqueses, cartes, provisions, albarans e scriptures dequen, per la dita causa, spatxades, axi com si en algun temps fetes o emanades no fossen Per auctoritat nostra Rey al e encare per poder suprem de totes leys absolut, ab tenor de la present nostra ordinacio, declaracio, statut, decret, edicte, privilegi, o carta o contracte jurat, e fermat entre nos e nostres vassalls poblats en lo Regne de Mallorques, per tots valedora, deliberadament e consulta volem statum, proveim, declaram, e ordenam per nos e nostres successors que, daciavant, totes e qualsevol nominacions o declaracions de eleccions de qualsevulla oficis de la dita Universitat e Regne, de la nominacio e eleccio dels quals per franqueses, privilegis, e ordinacions qualsevol pasades del dit Regne se pertangues, o pertanyer pogues a la dita Ciutat, Universitat, o General o particular Concell, o oficial de aquella, se façen o hagen esser fets per sort, dita vulgarment de sach, e no en altra manera, segons particularment per los capitols següents sera designat.

La forma del Regiment

1. *Concelleria.* E primerament per dar orde en lo dit regiment, ara per nos novament proveït e ordenat, apellat de sort e de sach, statuhim e ordenam que, ans de totes les coses, per lo Governador e Jurats sien fets tants sachs de canem o boçots, de forma e mesura competents, quants noms son de oficis acostumats elegir per los Jurats e Concell de la dita Ciutat e

Regne, e en cascu de aquells sia descrit lo titol e nom del ofici, al qual haura servir. E en los primers dels dits sachs hagen esser descrits en un costat los titols deïus següents: ço es, Sach per la Concelleria del stament Militar; Sach per la Concelleria del stament dels Ciutadans; Sach per la Concelleria del stament dels Mercaders; Sach per la Concelleria del stament dels Manestrals; Sach per la Concelleria de les parts foranes. E fets e intitulats los dits sachs per los dits Governador e Jurats proveïm e ordenam que, per aquells sien fets fer de continent, tants rodolins de cera verda de un mateix pes e mesura, quants per los noms atrobats en les cedules per nos aci ordonades e remeses en la dita Ciutat e Regne signades de nostra ma, e segellades ab lo segell de nostra Cort trobaran esser necessaries, les quals cedules volem, ordonam e manam, se hagen a registrar en dos llibres o registres, en los quals res encara no sia stat Scrit, per lo scriva de la Governacio e per lo Scriva de la dita Ciutat. E cascu any del sach de la Concelleria del stament Militar hagen exir vuyt noms de persones en aquesta manera, ço es que lo dia de la vigilia de Sant Thomas apostol (1) lo Governador o son Lloctinent, haia entrar en la casa de la Ciutat per fer la cedula de la dita Concelleria del braç Militar, e haia aqui un infant maior de set anys, e en presencia dels dits Jurats e General Concell prenga lo dit sach e aquell remenat de un cap a altre e per totes parts fassa metre la ma al dit infant dins lo dit sach, e aquell rodoli de cera en lo qual sera scrit lo nom tret per lo dit infant, lo dit Governador, en presencia dels dits Jurats e Concell, de continent obrira e fara legir alta veu, o legira, e lo nom qui sera scrit en lo dit pregami o rodoli sera lany següent Conceller de la dita Ciutat e Regne. E trets vuyt dels dits rodolins, los quals son vuyt Concellers, per lo dit Governador en presencia dels dits Jurats, tancara lo dit sach e aquell metra en una caixa, la qual, ans de totes coses, dege esser feta e alli aportada per los dits Governador e Jurats. La qual haia tres claus diverses, ab una de les quals lo dit Governador, e ab les altres los dos Jurats, ço es, lo per lo stament Militar, e lo Jurat primer dels Ciutadans

(1) *Al marge i amb lletra mes moderna;* Ara lo dia de Santa Lncia com apar en lo privilegi del rey en Johan inferior descrit e continuat a car. XXXV de 12 desembre 148 ..... Are lo dijous antes de Sincogesma.

hagen alli aquella tancar e conservar. La qual haia star sempre en la casa de la Sala de la Ciutat, e dalli en alguna manera no puixa esser treta, per tant que cascun any se traguén vuyt dels dits Concellers fins que lo nombre, qui es dins lo dit sach, sia acabat. (1)

II. E aximateix en la manera demunt dita sia fet un sach per lo stament dels Ciutadans, per raho de la dita Concellaria, del qual sien trets setze rodolins per lo stament dels Ciutadans.

E per semblant manera volem sia fet un altra sach, del stament dels Mercaders, e trets setze per lo stament dels Mercaders.

E aximateix del stament dels Menestrals, altres setze per la forma demunt dita.

E ultimament, vint e vuyt elegits per les parroquies foranes per dar compliment al dit Concell per servir la antiga ordinacio qui vol que, en lo dit Concell General de la dita Ciutat e Regne, hagen esser del dit Concell la terça part de la part forana.

III. *Juraria.* Item statuim e ordonam que lo dit Governador o Lloctinent, ensemps ab los dits Jurats, hagen a fer apres quatre sachs o bosses los quals sien intitulats cascu de aquells per son nom.

Ço es, lo primer sach de la Juraria, per lo braç Militar.

Lo segon sach de la Juraria, per lo braç dels Ciutadans.

Lo terç sach de la Juraria, per lo braç dels Mercaders.

Lo quart sach de la Juraria, per lo braç dels Menestrals.

IV. *De la habilitacio e extraccio del Jurat del braç Militar.* En los quals sien meses les persones qui son continuades en les dites cedules per nos remeses en la Ciutat e Regne, ço es, qualseuina cedula en son sach pertinent. Les quals persones volem que sien scrites en pregami lo nom de cascuna particularment, e closes dins sengles rodolins de cera. E aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins lo dit sach o boçot a son braç pertinent. E mesos los dits rodolins en la manera demunt dita cascun any, lo jorn de la vigilia de Sant Thomas apostol, los dits Jurats hagen convocar lo General Concell e aquell convocat, o la maior part de aquell, lo dit Governador, en presencia dels dits Jurats e del

Scriva de la Governacio o del Scriva de la casa de la Ciutat, fara venir lo dit sach intitulat Sach de la Juraria per lo braç Militar, e per un infant manor de set anys, remenat primerament lo dit sach a cascuna part, fara traure u dels dits rodolins de la dita bossa o sach, e aquell, en presencia dels dits Jurats e Concell, obrira e fara legir alta veu, e aquell nom ficara en lo mollo del banch on ell e los Jurats acostumen de seure e lo nom qui sera scrit en lo dit rodoli sera Jurat de la dita Ciutat e Regne per lo braç Militar per tot lany seguent fins l'altra vigilia de sant Thomas apostol

V. *La forma de la habilitacio e extraccio dels Jurats del braç dels Ciutadans.* E per la forma demunt dita sien meses en sengles rodolins dins un altre sach intitulat, Sach dels Ciutadans, les persones o noms de aquelles continuades en la cedula intitulada, Sach dels Ciutadans e per lo dit infant remenat lo dit sach segons dessus es contengut fassa lo dit Governador traure dos dels dits rodolins del dit Sach, lo un apres laltre e aquells obre e fassa legir en presencia dels dits Jurats e Concell e les persones qui en aquells dos rodolins seran scrites, seran Jurats per tot lany seguent de la dita Ciutat e Regne per lo braç dels Ciutadans.

VI. *Dels Jurats dels Mercaders.* E seguint la forma e manera dessus escrita sien meses axi com dit es en sengles rodolins dins un altre sach intitulat, Sach dels Jurats dels Mercaders les persones o noms de aquelles continuades e descrites en una de les cedules per nos trameses intitulada Sach de la Juraria dels Mercaders. E per aquell mateix infant apres que lo dit Governador o son Lloctinent traure dos dels dits rodolins del dit sach un apres laltre. E aquells obre e fassa legir als Scrivans demunt dits publicament e en presencia dels dits Jurats e General Concell e les persones qui en aquells dits dos rodolins seran scrites, sien e degen esser Jurats per lany seguent de la dita Ciutat e Regne per lo braç dels Mercaders.

VII. *Del Jurat dels Menestrals.* E per semblant forma sien mesos en sengles rodolins tots los noms de les persones continuades en la cedula nostra intitulada Sach dels Jurats dels Menestrals e aquells dits rodolins mesos dins un sach intitulat Sach dels Jurats dels Menestrals. Lo dit Governador o Lloctinent per lo dit infant ne fassa traure un dels dits rodolins e aquell obre e fassa legir en presencia dels dits

(1) Vide latius de hoc infra in car. XXXVIII in capitulo quod incipit: en apres com fins asi.

Jurats e Concell e aquell tal qui scrit se atrobare en lo dit rodolí sia e dege esser Jurat del braç dels Menestrals e per tot lany següent de la dita Ciutat.

VIII. *Quant comensen a regir los Jurats e quant vestexen les gramalles.* E axí cascun any haia esser fet e servat en la forma dia e sollemnitat dessus dits, cessants de llur ofici e havents per revocats los altres qui fins en la dita jornada e vigília exclusivament seran stats Jurats, en lo qual dia e vigília e no abans comensa e haia començar lo regiment del dit llur ofici de Jurats novells, los quals lo dia de Nadal hagen començar a vestir les gramalles per causa del regiment del dit ofici acostumades fer e aportar.

VIII. *Scrivans.* E feta e publicada la dita nova Juraria tots los dits sachs sien tornats a cloure e segellar e sien tancats en la dita caixa per la forma e manera dessus ja declarada. E de tot aço faran actes publichs e autentichs los dits Notaris e Scrivans per forma que sempre puixa constar com les dites sorts e declaracions o publicacions de aquelles en veritat sien posades.

X. *La edat que han haver los Jurats.* Volem empero statuim e ordenam que les persones que exiran per esser Jurats hagen haver trenta anys o al menys que passen vint e nou anys e de manor edat no puixen esser Jurats en algun dels dits quatre staments. E on isquessen que no haguessen complida edat aquells tals sien tornats en lo dit sach e sien en lloch de aquells trets altres rodolins en la forma demunt dita.

XI. *Elecció del Advocat de la Casa.* En apres statuim volem e ordenam perpetualment que decontinent junctes e intimades al dit Governador o son Lloctinent aquestes nostres provisions e ordinació sia haut per revocat lo Advocat de la casa qui es a present e de aquell sia feta novella elecció de continent en la forma e manera deus declarada ço es que lo Governador ensemps ab los Jurats e Concell del dit Regne hagen a fer un sach o boçot intitulat Sach del Advocat de la casa en lo qual sien mesos tots aquells noms dels homens de sciencia scrits en pregamí en sengles rodolins los quals nos en nostra cedula signada de nostra ma e segellada ab lo setgell de nostra Cort havem remeses en la dita Ciutat e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins lo dit sach en la manera demunt dita e cascun any lo sendema de la festa de sant Julia los dits

Jurats hagen a convocar lo Concell e aquell o la maior part de aquell congregat lo dit Governador en presència dels dits Jurats e dels Scrivans de la Governació e de la casa de la Ciutat fara venir lo dit Sach e per un infant maior de set anys remenat primerament lo dit Sach a cascuna part fara traure un dels dits rodolins del dit sach, e aquell obrira e fara legir alta veu en presència dels dits Jurats e Concell, e lo nom qui sera scrit en lo dit rodolí sera Advocat de la dita casa de la dita Ciutat fins en lo dia del sendema de sant Julia del any Mil cccc XXXX VIII.º.

XII. E fet e publicat lo dit Advocat lo dit sach sia tornat a cloure e segellar e sia tancat en la dita caixa per la forma e manera demunt dita e sen fassa acte publich per los dits dos Scrivans segons e en la forma que demunt es feta mencio en la elecció dels Jurats.

XIII. E apres cascun any en la dita jornada sia treta una altra persona o home de sciencia per Advocat fins lo dit sach sia acabat.

XIV. *Elecció de Sindich.* Item volem statuim e ordenam perpetualment que encontinent haut per revocat lo Sindich de la Ciutat qui a present es en la forma dia e manera dessus en lo Capítol del Advocat declarada decontinent sia feta elecció de un Scriva dels contenguts en la cedula per nos tramesa intitulada Sach del Sindich de la Ciutat servada en totes coses e cascuna de elles la forma dessus en lo pus prop precedent capítol declarada lo qual sia Sindich de la dita Ciutat fins en lo dia del sendema de la festa de sant Julia del any Mil cccc XXXX VIII.º e apres cascun any en la dita jornada sia treta una altra persona nom o rodolí per Sindich de la dita Universitat fins lo dit sach sia acabat.

XV. *Elecció del Scriva de la casa.* Item volem statuim e ordenam que encontinent haut per revocat lo Scriva de la casa de la dita Ciutat qui a present es en la forma dia e manera dessus prop declarades sia feta nova elecció per los Governador Jurats e Concell traent un rodolí de un Scriva dels contenguts e scrits en la cedula per nos tramesa intitulada Sach del Scriva de la casa de la Ciutat, servant en totes e sengles coses en la forma e manera dessus en lo capítol del Advocat de la casa declarada. Lo qual empero Scriva sia e dege esser Scriva de la dita casa per tres anys començant a comptar del dia de la elecció dessus dita fins lo sendema de sant Julia del any Mil cccc XXXX VIII.º prop vinent e dalli avant per tres anys continuus. E

finits los dits tres anys en la dita iornada del dia del sendema de sant Julia sia tret un altre rodolí en la forma demunt declarada qui sia Scriva de la dita casa per altres tres anys, e daqui avant de tres en tres anys fins lo dit sach sia acabat.

XVI. *Eleccio de Comptadors o Oydors de comptes.* Item volem statuim e ordenam perpetualment que decontinent junctes e intimades al dit Governador o a son Lloctinent aquestes nostres provisions e ordinacio sien hauts per revocats los Comptadors o Oydors de comptes qui a present son e de aquells sia feta novella eleccio de continent en la forma e manera deius declarada ço es per lo dit Governador ensemps ab los dits Jurats e Concell hagen a fer tres sachs ço es un intitulat Sach de Comptadors per l'estament dels Ciutadans, e altra sach intitulat Sach de Comptadors per lo stament dels Mercaders e altre intitulat Sach de Comptadors per la part forana segons deius sera declarat. En los quals sachs ço es en lo sach intitulat dels Ciutadans sien fets en pregamí tots los noms de aquells los quals nos en nostra cedula signada de nostra ma e segellada ab lo segell de nostra Cort havem remesa en la dita Ciutat, e mesos en sengles rodolins de cera, aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins en lo dit sach e mesos los dits rodolins en la manera demunt dita cascun any. Lo sendema de la festa de sant Julia los dits Jurats hagen convocar lo dit General Concell e aquell o la maior part congregat lo dit Governador en presencia dels dits Jurats e dels Scrivans de la Governacio e de la casa de la Ciutat fara venir lo dit sach e per un infant manor de set anys, remenat primerament lo dit sach a cascuna part, fara traure u dels dits rodolins del dit sach e aquell obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell e lo nom qui sera scrit en lo dit rodolí sera Comptador de la dita casa de la dita Ciutat per lo stament dels Ciutadans fins en lo dia del sendema de sant Julia del any Mil cccc quaranta nou.

XVII. *Altres Comptadors.* E per semblant forma e manera sia fet e elegit lo Comptador per lo stament dels Mercaders e per aquella matexa forma e manera sia fet e elegit lo Comptador de la part forana per lo qual sia fet de nou un sach intitulat Sach dels Comptadors per la part forana en lo qual sach sien mesos tots los homens dels Concellers de la part forana qui han entrevenir en lo Concell de la Ciutat los

quals nos aci havem elegits per aquest any solament. E fets e publicats los dits Comptadors los dits dos sachs dels homens de la Ciutat sien tornats a cloure e segellar e sien tancats en la dira caixa per la forma e manera demunt expressada e sen fassa acte publich per los dits dos Scrivans, e apres cascun any en la dita iornada sien trets altres tres persones dels dits sachs per Comptadors fins lo nombre del dit sach sia acabat. Del sach empero del Comptador de la part forana no entenem sia tornat a cloure, mas cascun any dels Concellers de la part forana sia fet un sach qui serveixca per lo dit any. E axi cascun any sia tengut lo dit orde. E per semblant forma e manera revocat primerament lo Scriva, qui de present es dels dits Comptadors sia feta eleccio nova de un Scriva dels contenguts en la cedula per nos tramada intitulada Sach del Scriva de Comptadors, lo qual sia Scriva dels dits Comptadors fins lo dia del sendema de la festa de sant Julia del any Mil cccc quaranta nou e apres cascun any en la dita iornada sia treta una altra persona de Scriva de Comptadors fins lo nombre del dit sach sia acabat. (1).

XVIII. *Per la eleccio e extraccio del Exequdor.* Item volem statuim e ordonam perpetualment que haut per revocat lo Exequdor de la Universitat qui a present es, de Exequdor sia feta novella eleccio decontinent en la forma e manera següent. Ço es que lo Governador e Jurats e Concell hagen a fer dos sachs o bosses lo un intitulat Sach del Exequdor de la casa per lo stament Militar, e l'altre intitulat Sach del Exequdor per lo stament dels Ciutadans, en cascu dels quals sachs sien mesos tots los noms de aquells homens los quals nos ab nostres cedules signades de nostra ma e segellades ab lo segell de nostra Cort havem remeses en la

(1) *Comptador Menestral.* Per lo comptedor dels menestrals es lo original del infrascrit capítol en lo libre extraordinari del any M. CCCC LI o per semblant en la Governacio.

Item supliquen lo dit senyor Rey que en los Comp-tes de la Universitat haia haver un Oydor de Comp-tes per los Manestrals ates que ells contribueyen en los carrechs de la Universitat, e sia de raho que ells hi sapien hi senten axi com los pegesos pero que sia abilitat e exit cascun any per sort axi com los altres servant la forma del regiment de sach Placet Regie maiestati quod Gubernator in abilitatione faciat sacum de Artesanis pro auditore compotorum et quod per addicionem hanc non augmentetur salarium sed quod dabatur tribus detur quatuor.

dita Ciutat scrites en pregamf en sengles rodolins de cera e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins los dits sachs ço es los del braç Militar en lo sach intitulat Sach per stament Militar, e los Ciutadans en lo Sach intitulat Sach per lo stament dels Ciutadans, e mesos en los dits rodolins en la manera demunt dita en los dits sachs cascu any ço es lo qui ha esser Exequdor per lo braç Militar un any e laltre per lo qui ha esser per lo braç dels Ciutadans altre any. Lo sendema de la festa de sant Julia los dits Jurats hagen convocar lo dit General Concell e aquell o la maior part congregat lo dit Governador en presencia dels dits Jurats e dels Scrivans de la Governacio e de la casa de la Ciutat fara venir lo dit sach e per un infant manor de set anys remenat primerament lo dit sach a cascuna part fara traure un dels dits rodolins del dit sach e aquell obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell e lo nom qui sera scrit en lo dit rodolí sera Exequdor de la casa de la dita Ciutat fins en lo dia del sendema del any Mil cccc XXXX nou. E fet e publicat lo dit Exequdor lo dit sach sia tornat a cloure e segellar e sia tencat en la dita caixa per la forma e manera demunt dita. E daquen sia fet acte publich per los dits dos Scrivans segons e en la forma que demunt es feta mencio en la eleccio de Jurats. E apres cascu any en la dita iornada del sendema de sant Julia sia tret un nom o rodolí per Exequdor fins lo dit sach sia acabat. E pus lo un any sia tret per lo stament Militar laltre any sia tret per lo stament dels Ciutadans.

XIX. *Eleccio dels Oficials.* Item volem statum e ordenam perpetualment que lo dia del sendema de sant Julia primer vinent e daquia vant cascu any en semblant dia lo dit Governador ensemps ab los Jurats e Concell de la dita Ciutat hagen a fer tres sachs intitulats, lo primer Sach del ofici del Balle, e laltre intitulat Sach per lo ofici de Vaguer de la Ciutat e lo terç sach intitulat Sach per lo ofici de Vaguer de fora, en los quals sachs sien mesos scrits en pregamf tots aquells noms los quals nos ab nostres cedules signades de nostra ma e segellades ab lo segell de nostra Cort havem remeses en la dita Ciutat en sengles rodolins de cera e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins los dits sachs e cascu de aquells, e mesos los dits rodolins en la manera demunt dita en cascu dels dits sachs cascu any. Lo sendema de la festa de sant Julia los

Jurats hagen a convocar lo dit General Concell, e aquell o la maior part congregat lo dit Governador en presencia dels dits Jurats e dels Scrivans de la Governacio e de la casa de la Universitat fara venir lo dit sach intitulat Sach per ofici de Balle e per un infant menor de set anys remenat primerament lo dit sach a cascuna part fara traure quatre rodolins del dit sach u apres altra e aquells obrira axi com exira cascu e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell, e los noms qui seran scrits en los dits rodolins seran a nos tramesos per los dits Jurats decontinent o lo pus tost que poran per mar o per terra, dels quals dits quatre nos puixam pendre u qui sia Balle del any vinent començant a regir lo dia de Sincogesma apres seguent. E los altres tres rodolins qui restaran dels dits sien tornats en lo dit sach. E en cas que per nos u de aquells dits quatre per Balle no fos pres o elegit o les provisions per nos atorgades no fossen ateses en Mallorques la nit de Sincogesma en lo qual dia se acostumen presentar al dit Governador tots los dits quatre elets per lo dit ofici de Balle, sien per los dits Jurats presentats al dit Governador dels quals aquell ne haia pendre u per esser Balle per tot aquell any corrent.

XX. *Que los altres rodolins sien tornats en los dits sachs.* E per semblant manera volem proveim e ordonam sia feta nominacio e provisio dels oficis de Vaguer de la Ciutat e Vaguer de fora. E fets e publicats los dits tres oficials los altres nous e rodolins sien tornats en los dits sachs e aquells sachs sien tancats closos e segellats en la dita caixa en la forma e manera demunt dita e dallo se fassa acte publich per los dits dos Scrivans segons que demunt es feta mencio en la eleccio de Jurats. E apres cascu any en la dita iornada sien tretes altres tres persones ço es una dels quatre anomenats per Balle e un altre dels quatre anomenats per Vaguer de la Ciutat e un altre dels quatre anomenats per Vaguer de fora fins los dits sachs sien acabats. E feta la dita admissio dels dits oficials nostres en la forma desus dita, si apres venien provisions nostres, aquelles no volem que sien admeses per evitar confusions e inconvenients.

XXI. *Dels Assessors dels oficials.* Si feta la nit de Sincogesma la admissio de oficials, venien apres provisions reys de aquells no sien admeses. Item volem statum e perpetualment ordenam que en lo dit dia del sendema de sant Julia

primer vinent e daquiavant cascad any en semblant dia lo dit Governador ensemps ab los Jurats e Concell de la Ciutat hagen a fer tres sachs intitulats lo primer Sach del Ofici del Assessor del Balle, e lo segon Sach del Ofici del Assessor del Vaguer de la Ciutat e lo terç sach intitulat Sach del Ofici de Assessor del Vaguer de fora, en los quals sachs sien mesos scrits en pregamí tots aquells noms o homens de sciencia los quals nos ab nostres cedules signades de nostra ma e segellades ab lo segell de nostra Cort havem remeses en la dita Ciutat en sengles rodolins de cera e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins los dits sachs e cascu de aquells. E mesos los dits rodolins en la manera demunt dita en cascu dels dits sachs cascad any, lo sendema del dia de sant Julia los dits Jurats hagen a convocar lo dit General Concell e aquell o la maior part congregat, lo dit Governador en presencia dels dits Jurats e dels Scrivans de la Governacio e de la casa de la Universitat fara venir los dits sachs intitulats segons dit es, per Assessor de Balle e per Assessor de Vaguer de la Ciutat e Assessor de Vaguer de fora e per un infant manor de set anys, remenats primerament los dits sachs a cascuna part un apres altra fara treura dos dels dits rodolins per cascu dels dits tres sachs e aquells obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell, e los noms quiseran scrits en los dits dos rodolins çoes dos per Assessor de Balle e dos per Assessor de Vaguer de la Ciutat e dos per Assessor de Vaguer de fora seran a nos tramesos per los dits Jurats de continent o lo pus prest que poran per mar o per terra dels quals dos per cascad ofici de Assessor nos puixam pendre u qui sia Assessor per cascu dels dits oficials lany vinent. E los altres tres rodolins qui restaran dels dits sis rodolins trets sien tornats en lo dit sach. E en cas que per nos no fossen presos los dits tres Assessors o algu de aquells o les provisions per nos atorgades no fossen ateses en Mallorques la nit de Sincogesma, lo qual dia se acostumen presentar al dit Governador tots los dits sis elets per Assessor de Balle e per Assessor de Vaguer de la Ciutat e per Assessor de Vaguer de fora sien per los dits Jurats presentats al dit Governador dels quals aquell ne haia pendre tres, çoes u per Assessor de Balle e altre per Assessor de Vaguer de la Ciutat e altre per Assessor de Vaguer de fora per tot aquell any corrent. E fets e publicats los dits tres Asses-

sors, los altres noms e rodolins sien tornats en los dits sachs e aquells sachs sien closos e segellats e tancats en la dita caixa en la forma e manera demunt dita e sen fassa acte publich per los dits dos Scrivans segons que demunt es feta mencio en la eleccio de Jurats. E apres cascad any en la dita iornada sien tretes altres tres persones o rodolins, çoes una dels dos anomenats per Assessor de Balle e un altre dels anomenats per Assessor del Vaguer de la Ciutat, e un altre dels dos anomenats per Assessor del Vaguer de fora fins los dits sachs sien acabats. E feta la dita admissio dels dits Assessors en la forma demunt dita si apres venien provisions nostres a aquells no volem que sien admeses per evitar confusio e inconvenients.

XXII. *Eleccio del Mostaçaf.* Item volem statuim e ordenam perpetualment que cascad any en la nit de Sincogesma per los dits Governador e Jurats en presencia del Concell de la Ciutat se hagen a fer dos sachs lo un intitulat Sach del Mostaçaf per lo stament Militar e laltre intitulat Sach del Mostaçaf per lo stament dels Ciutadans, en cascu dels quals sachs sien mesos scrits en pregamí tots los noms de aquells homens los quals nos ab nostres cedules signades de nostra ma e ab lo segell de nostra Cort segellades havem remeses en la dita Ciutat en sengles rodolins, e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins los dits sachs, çoes lo del braç Militar en lo sach intitulat Sach per lo stament Militar, e los ciutadans en lo sach intitulat Sach per lo stament dels Ciutadans. E mesos los dits rodolins en la manera demunt dita en los dits sachs cascad any, çoes per lo qui ha esser Mostaçaf per lo braç Militar un any e laltre per lo qui ha esser per lo braç dels Ciutadans altre any, la nit de Pentecosta los dits Jurats han a convocar lo Concell de la dita Ciutat, e aquell o la maior part congregat, lo dit Governador en presencia dels dits Jurats e dels Scrivans de la Governacio e de la casa de la Ciutat fara venir lo dit sach e per un infant manor de set anys remenat primerament lo dit sach a cascuna part fara traure quatre rodolins del dit sach un apres laltre e aquells obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell e decontinent, sens divertir en altres negocis lo dit Governador per squivar prechs e altres carrechs e coses illícites prenga e elegeixca e pendre e pendre e elegir sia tengut, en altra manera no ho puixa fer, un dels dits quatre qui exits seran en

los dits rodolins aquell qui segons sa consciencia li aparra per Mostaçaf per tot lany començant la nit de Pentecosta en apres fins l'altra vigilia. En així que un any haia esser tret lo dit ofici de Mostaçaf per lo braç Militar e laltre any per lo braç dels Ciutadans. E fet e publicat axí com dit es lo dit Mostaçaf los altres rodolins restants sien tornats en lo dit sach, lo qual clos e segellat sia mes en la dita caixa en la forma e manera dessus contengudes e sia fet per los dits Notaris e Scrivans acte publich e semblantment cascun any segons que a cascun stament vendra sia en semblant iornada feta eleccio de Mostaçaf fins que lo dit nombre del dit sach sia acabat.

XXIII. *Eleccio dels Consols.* Item volem statuim e ordenam perpetualment que hauts per revocats los Consols de la mar de la Ciutat e Regne de Mallorques qui ara son, decontinent sia feta novella eleccio de aquells en la forma e manera següent, ço es que lo Governador e Jurats en presencia del Concell hagen a fer dos sachs lo u intitulat Sach del Consol per lo stament dels Ciutadans e altra intitulat Sach del Consol per lo stament dels Mercaders, en cascun dels sachs sien mesos scrits en pregami tots los noms de aquells homens los quals nos en nostres cedules signades de nostra ma e segellades ab lo segell de nostra Cort havem remeses en la dita Ciutat en sengles rodolins, e aquells rodolins sien mesos per lo dit Governador e Jurats dins los dits sachs, ço es los del braç dels Ciutadans en lo sach intitulat Sach per lo stament dels Ciutadans, e los Mercaders en lo sach per lo stament dels Mercaders intitulat. E mesos los dits rodolins en la manera demunt dita en los dits sachs cascu per sí, ço es lo qui ha esser Consol per lo braç dels Ciutadans e l'altra qui ha esser Consol per los Mercaders. En la vigilia de sant Johan de Juny los dits Jurats hagen convocar lo dit Concell de la Ciutat e aquell o la maior part congregat, lo dit Governador en presencia dels dits Jurats e Scrivans e Concell fara venir los dits sachs, e per un infant manor de set anys remenats primerament los dits sachs a cascuna part fara treure u dels dits rodolins de cascun dels dits sachs, ço es u per lo stament dels Ciutadans e altre per lo stament dels Mercaders, e aquell obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell e los noms qui seran scrits en los dits rodolins seran Consols, ço es lo un per los Ciutadans e l'altra per los Mercaders fins en la vi-

gilia de sant Joan de Juny apres següent. E fets e publicats aquells los dits sachs sien tornats a cloure e segellar e sien tancats en la dita caixa per la forma e manera demunt dita. E apres cascun any en la dita jornada de la vigilia de sant Joan de Juny sien trets dos rodolins per fer Consols segons la forma demunt dita fins los dits sachs sien acabats. E per semblant forma e manera que demunt es particularment especificada sia feta eleccio de Jutge de Apells de les persones contengudes o scrítes en lo sach intitulat Sach de Jutge de Apells, revocat lo qui vuy en dia es.

XXIV. *Eleccio del Scriva del Consolat.* Item volem statuim e ordenam que haut per revocat lo Scriva del Consolat de la mar qui vuy es, sia feta de continent novella eleccio de Scriva de Consolat segons e en la forma que son fets los Consols, ço es de la cedula intitulada Sach del Scriva dels Consols. Lo qual Scriva haia tenir e exercir la dita scrivania, de la vigilia de sant Joan de Juny prop passat a tres anys continuament següents, e en aquella forma de tres en tres anys sia feta eleccio traent lo rodoli per sort del dit sach del Scriva dels dits Consols.

XXV. *Eleccio del Sequier.* Item statuim volem e ordonam perpetualment que haut per revocat lo Cequier de la Cequia de la Ciutat, qui a present es, de aquell sia feta novella eleccio decontinent, ço es que lo dit Governador e Jurats hagen a fer un sach intitulat Sach del Cequier, en lo qual sach sien mesos en pregami scrits en sengles rodolins tots los noms de aquells homens los quals nos ab nostres cedules signades de nostra ma e segellades ab lo segell de nostra Cort havem remeses en la dita Ciutat e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins lo dit sach e mesos los dits rodolins en la manera demunt dita en lo dit sach, los dits Jurats hagen a convocar lo Concell de la Ciutat e aquell o la maior part congregat, lo dit Governador en presencia dels dits Jurats Scrivans e Concell fara venir lo dit sach e per un infant manor de set anys remenat primerament lo dit sach a cascuna part, fara traure quatre dels dits rodolins del dit sach u apres altre, e aquells obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell, e encontinent, sens divertir en altres negocis, lo dit Governador o son lochtinent per squivar prechs e altres carrechs e coses il·lícites prenga e elegeixca e pendre e elegir sia tengut, e en altra manera no ho puixa fer, u dels dits quatre

qui exits seran en los dits rodolins aquell qui segons sa bona consciencia li aparra per Cequier de la Cequia de la Ciutat per tot lany, començant empero del dia de la vigilia de Sant Joan de Juny passat en avant. E fet e publicat lo dit Cequier, axi com dit es, los altres rodolins restants sien tornats en lo dit sach, lo qual clos e segellat sia mes en la dita caixa en la forma e manera dessus contengudes e sia fet per los dits Notaris o Scrivans acte publich. E semblantment cascun any sia feta eleccio del dit Cequier en la dita vigilia de sant Joan de Juny fins que lo nombre del dit sach sia acabat

XXVI. *Eleccio del Mestre de guayta.* Item statuim e ordenam perpetualment que en la nit de sancta Catarina primer vinent e daqui avant cascun any en lo dit dia lo dit Governador e Jurats hagen a fer un sach intitulat Sach del Mestre de guayta en lo qual sach sien mesos scrits en pregami e en sengles rodolins de cera tots los noms de aquells homens los quals nos en nostres cedules signades de nostra ma e segellades ab lo segell de nostra Cort havem remeses en la dita Ciutat, e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats en lo dit sach, e mesos en aquell los dits Jurats hagen a convocar lo Concell de la Ciutat, e aquell o la maior part congregat, lo dit Governador en presencia dels dits Jurats, Scrivans e Concell fara venir lo dit sach e per un infant manor de set anys ramenat primerament lo dit sach a cascuna part, fara traure u dels dits rodolins e aquell obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell e aquell qui sera en lo dit rodoli, sera e degeesser Mestre de guayta per lo dit any. E fet e publicat lo dit Mestre de guayta, axi com dit es, sia tornat lo dit sach clos e segellat dins la dita caixa, e sia fet per los dits Scrivans acte publich. E semblantment cascun any sia feta eleccio del dit Mestre de guayta en la dita nit de sancta Caterina, fins que lo nombre del dit sach sia acabat.

XXVII. *Eleccio dels Clavaris.* (1) Item statuim volem e ordonam perpetualment que hauts per revocats los Clavaris qui vuy en dia regeixen, ço es lo Clavari bosser e Clavari Exequdor de continent de aquell sia feta novella eleccio en la manera següent, ço es que lo dit

Governador e Jurats hagen a fer dos sachs, lo u intitulat Sach del Clavari qui te la bossa e un altre sach intitulat Sach del Clavari Exequdor. En los quals sachs sien mesos, scrits en pregami e en sengles rodolins de cera, tots los noms de aquells homens los quals nos ab nostres cedules signades de nostra ma e segellades ab lo segell de nostra Cort, havem remeses en la dita Ciutat, ço es los noms contenguts en la cedula intitulada per lo Clavari bosser en lo sach intitulat Sach del Clavari bosser. E los noms contenguts en la cedula intitulada per lo Clavari Exequdor, en lo sach intitulat Sach del Clavari Exequdor e aquells noms e rodolins sien mesos per los dits Governador e Jurats dins los dits sachs cascu en lo seu sach pertinent, e mesos los dits rodolins en la manera demunt dita en los dits sachs, los dits Jurats hagen a convocar lo Concell de la Ciutat e aquell o la maior part congregat, lo dit Governador en presencia dels dits Jurats Scrivans e Concell, fara venir los dits sachs e per un infant manor de set anys remenats primerament los dits sachs a cascuna part dalt abax fara traure primerament del dit Sach intitulat Sach del Clavari bosser u dels dits rodolins e aquell obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell e lo nom de aquell qui sera scrit en lo dit rodoli sera Clavari bosser. E per semblant forma e manera fara traure u dels dits rodolins del dit sach intitulat Sach del Clavari Execudor, e aquell obrira e fara legir alta veu en presencia dels dits Jurats e Concell. E lo nom de aquell qui sera scrit en lo dit rodoli sera Clavari Execudor. Los quals Clavaris hagen tenir los dits oficis e exercir aquells del dia de llur eleccio fins per dos anys complidament e continuament següents. Los quals axi lo u com laltre hagen e sien tenguts donar fermanes e seguretats ydonees suficients e bastants segons es contengut e amplament es especificat en la sentència Rey al e Capitols de Barcelona a cognicio e arbitre dels Jurats o de la maior part de aquells e del dit Governador o Lochtinent seu. E si sera cas que los dits Clavaris o lo u de aquells no pogues o no volgues dar les dites fermanes suficients e bastants o los dits Jurats o la maior part de aquells, e lo dit Governador o Lochtinent seu coneixien e determenaven les dites fermanes dades no esser suficients e bastants. En aquell cas lo dit Governador, Jurats e Concell hagen traure altre rodoli o rodolins del dit sach o sachs per esser Clavari o Clavaris per aquell

(1) Segons lo VI capítol dels capítols vulgarment dits de Barcelona cascun Clavari ha a donar fermanes per XX millia florins dor de Aragó

o per aquells qui no pogues o no volgues dar les dites suficients seguretats o fos conegut per los dits Governador o Lloctinent o per los dits Jurats o maior part de aquells aquelles fermanses que dades hauria no esser suficients. Los quals Clavaris e cascu de aquells hagen tan ampla e tan bastant potestat e jurisdiccio, preheminencia e auctoritat com tots los passats han hauda axi per concessions e provisions nostres, com en altra manera, les quals provisions e concessions, cascuna de aquelles confirmame aprovam ab la present e de nou atorgam segons lur seria e tenor e sien tenguts retre comptes e fer totes altres coses que los passats fer han acostumat. E fets e publicats los dits Clavaris, los dits sachs sien tornats a cloure e segellar e sien tancats en la dita caixa per la forma e manera dessus especificades e daquen sien fets actes publichs per los dits dos Scrivans en la forma que dessus es feta mencio. E apres finits los dits dos anys en la dita iornada, en la forma, iornada e manera que seran elegits los sobre dits, sia feta eleccio de altres dos Clavaris per altres dos anys, e daquiavant cascu any perpetualment segons la forma demunt dita.

E fetes totes les eleccions que fer se han decontinent arribades en lo dit Regne de Mallorca e intimades aquestes nostres provisions de novell regiment e ordinacio, volem statuim e ordenam que dos dels Jurats per nos aci elets, aquells daqui tots los sis Jurats se concordaran o dos altres nobles o notables persones substituïdes per aquells, vagen e sien tenguts anar personalment a cascuna de les parroquies e llocs de la part forana a despeses de la Universitat, les quals parroquies hagen acostumat participar e entrevenir en la Concellaria de la Ciutat, e allí en cascuna de aquelles, present llur propi Balle, se faran venir totes les cedules e nomines que en lo regiment de Concordia eren stades fetes e trameses en les dites parroquies per lo Governador de Mallorca. E present lo dit Balle, los dits dos Jurats o los substituïts per ells, elegiran quatre prohombres concordament los quals ensemps ab los dos dits Jurats o substituïts ordonaran lo dit regiment apellat de Sach en la dita part forana, en la manera que es stat introït, fet e ordonat en la dita Ciutat per nos. E llestes les dites cedules e nominacions fetes per lo dit Governador per lo regiment de Concordia, aquelles creixeran de persones habils e suficients sens parcialitat alguna. Aximateix oiran o llevaran si trobaran aquelles esser

insuficients. E seguint la forma de la Ciutat primerament haura per cascuna parroquia una caixa on haura dues tancadures diverses e aquí seran meses tots los noms de aquelles persones que per los demunt dits seran vistes habils e suficients per esser Concellers de la dita parroquia. E aximateix aquells qui seran habils e suficients per esser Concellers de la Concellaria de la Ciutat. E seguint la forma e manera demunt dita trauran aquells Concellers que per cascu any seran necessaris per la Concellaria de cascuna parroquia segons lo nombre e statment acostumat en cascuna parroquia. E apres seran fets sachs per aquells qui seran abtes e suficients per esser Jurats e aximateix sachs per aquells qui seran habils e suficients per esser Mostaçaf, Comptadors, Clavaris, Oydors de Comptes e tots altres oficis acostumats en les dites parroquies, cascu departidament dins un sach, axi com en lo regiment de la dita Ciutat, e en aquella manera que es stat fet, axi per nomines scrites en pregami e meses dins en rodolins de cera, e mesos dins los sachs intitulsats cascu per son ofici en la manera que son intitulsats en la Ciutat, servant en totes coses la manera tenguda en la produccio del regiment de la dita Ciutat. Volem empero e manam que per aquesta introduccio de regiment en la part forana lo Governador o son Lloctinent, ne aquells qui hi iran per la dita Universitat no puxen haver salari algu per llevar despeses a la dita part forana, la qual en los dies passats per la consertacio e variacio del dit regiment es stada dels dits salaris molt opressa e veixada. E perque de antich e loable custum de cascu dels Jurats e Concellers, pus seran trets del dit sach en lo comensament de llur ofici e altres qualssevol dels demunt dits oficials ans del entremetrese del regiment e exercici dels dits llurs oficis han e deuen e han acostumat jurar publicament en llocs, dies e maneres acostumades a Deu e als sants quatre evangelis tocats per llurs mans corporalment de be e lleyalment regir e exercir cascu en son ofici a honor e servey nostre e be de la cosa publica de la dita Ciutat e Universitat e sempre be guardar la fideïtat e naturalesa de quen son tenguts e de servir e guardar nos tres drets e regalies. Statuim e ordenam que los dits Juraments al principi de cascu regiment dels dits oficis caents o venints per les sorts demunt dites hagen e deïgen esser scrits en los dits llocs, forma e manera acostumades, los quals dits juraments per los dits dos Notaris e

Scrivans hagen esser scrits e continuats en los dits dos registres.

XXVIII *Eleccio dels Sindichs de fora.* Item statuim e ordonam que hauts per revocats los Sindichs Clavari e Comptadors de la part forana qui vuy son, decontinent lo dit Governador o son Llochtinent e dos dels dits Jurats dels quals los sis seran concordcs vaigen a la parroquia d Incha e scitats e convocats tots los vint e vuyt qui son ordenats e descrits en la cedula per nos en la dita Universitat tramesa, signada de nostra ma e segellada ab lo segell de nostra Cort, intitulada Sach de la Concelleria de la part forana, hagen esser en la dita parroquia e aqui en presencia dels dits Governador e Jurats per aquesta vegada fassen los dits noms, escrits en pregami, metre dins un sach en sengles rodolins de cera. E primerament per tant com es acostumat que les parroquies de Incha, Pollensa, Soller e Sineu han haver cascun any un Sindich e per ço en lo dit Concell sien dos per cascuna de les dites parroquies, que los dits Concellers sien departidament mesos de parroquia en parroquia cascuna en sort, e aquell qui exira per cascuna parroquia sia haut per Sindich e lo altre restant romanga Conceller de la Ciutat e en aquesta manera romangueu en ferm les dites quatre parroquies de Sindich. E los altres restants del nombre acostumat sien trets vint Concellers qui son de vint parroquies dels quals, scrits en pregami mesos en un boçot en sengles rodolins, lo dit Governador en presencia dels dits Jurats e altres aqui presents del dit Concell de fora per un infant manor de set anys, fara metre la ma en lo dit boçot e per aquell fara treure un dels dits rodolins, lo qual ubert fara legir publicament, lo qual sera fet Sindich del dit dia fins al dia de sant Julia primer vinent e del dit dia de sant Julia a un any. E apres fara treure tants rodolins fins que lo nombre dels dits Sindichs acostumat sia complet. E apres fara metre tots los noms dels dits Sindichs dins en lo dit sach e aqui fara traure per lo dit infant dos dels dits rodolins, u apres altre en la forma que demunt es dit. Los quals trets seran Clavaris del dit Sindicat lo dit temps e any. E aximateix metra tots los dits vint e vuyt Concellers o noms de aquells dins un sach

e per lo dit infant fara traure dos rodolins, los quals seran publicats per lo dit Governador, u apres altre e aquells seran Comptadors lo dit temps e any del dit Sindicat de la part forana. E en la dita manera finit lo dit temps cascun any lo dia de sant Julia los dits Concellers e altres qui per temps seran se puguen aiustar un any en la parroquia de Incha e altre any en la parroquia de Sineu ab lo Balle de la parroquia com faran la dita eleccio en la manera que ara per lo dit Governador o Llochtinent e Jurats sera stada feta.

XXIX. *Que de les XXIIII parroquies sien llevats los Concellers de les manors parroquies e sien na fets tants altres per les altres parroquies qui no hauran hauts Concellers.* Item volem statuim e ordenam que ates que en lo nombre dels vint e vuyt Concellers no hauria en lo dit Concell de la Ciutat ne entrevendrien cascun any, sino nombre de vint e quatre parroquies, que de les restants parroquies sia per lo dit Governador e Jurats dat orde que lany seguent, ques mudara lo dit Concell de la part forana, capien en lo dit Concell de la Ciutat, ço es u per cascuna parroquia de aquelles parroquies qui no han haut Conceller de la Ciutat, e del nombre de les dites vint e quatre parroquies sien llevats lany seguent los Concellers de les menors parroquies qui aparran als dits Governador e Jurats, e en lloch de aquelles seran fets tants Concellers com aquelles hauran, los quals un any part altra entrevendran en lo dit Concell. A fi que les dites parroquies entrevenguen totes en la dita Concellaria de la Ciutat. Axi entes empero que si per lo dit Governador e Jurats qui ara son concordantment se concixia algunes de les parroquies restants esser ab tan pocha quantitat de pobladors pagesos que no abastants a nombre competent de fer la dita nominacio dels Concellers de la Ciutat, que en aquell cas puixen remoure les dites parroquies de haver lo dit Conceller. E aço remetem a coneguda dels demunt dits Governador e Jurats

ANTONI PONS.

(Continuarà)